

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1877. Andra Kammaren. N:o 42.

Fredagen den 20 April.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes öfverläggningen rörande *punkterna 2, 3, 4 och 5* i Särskilda Utskottets för behandling af förslaget till värnpligtslag m. m. utlåtande N:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga propositioner N:is 15 och 16 samt de delar af Dess nådiga proposition N:o 1, som dermed stälts i förbindelse, äfvensom i anledning af de inom Riksdagens båda Kamrar väckta motioner i samma eller dermed sammanhängande ämnen.

Ang. försvärens ordnande.

Ordet lemnades, enligt förut skedd anteckning, åt

Herr Jöns Pehrsson, som yttrade: Då jag redan har instämt med den förste talaren, Herr Key, och dessutom både offentligt och enskildt vid många tillfällen uttalat min mening i denna fråga, så torde min ståndpunkt säkerligen vara bekant för de flesta af Kammarens ledamöter. Anledningen, hvarföre jag egentligen begärde ordet, var den att jag ville bemöta en talare från Malmö, som dock ännu icke synes hafva infunnit sig i Kammaren, hvarföre jag tills vidare förbigår honom under förhoppning att han snart inställer sig på sin plats.

Dessutom är det en förfrågan, som jag skulle vilja ställa icke blott till eder, mine Herrar, utan ock till Kongl. Maj:ts regering och särskildt till dess främste man, Hans Excellens Herr Statsministern, nemligen den: äro de med Sveriges allmoges ingångna s. k. knektekontrakten af något värde eller icke, hafva de ännu någon betydelse? Äro väl Herrarne böjda för att begå ett kontraktsbrott mot de hemmansegare i Sveriges rike, som ega 44,000 mantal. För min del betviflar jag, att Herrarne skola hafva nog hårdt och slutet hjerta att vilja hylla den satsen, att knektekontrakten numera upphört att ega gällande kraft. Hvad jag deremot tror mig med visshet kunna påstå, det är att dessa egare af 44,000 mantal af Sveriges jord äro alltför rättänkande att vilja antaga hvad Utskottet nu bjuder, så vida de icke anse sig hafva

Ang. för-
svarsväsen-
dets ord-
nande.
(Forts.)

rätt dertill, d. v. s. om knektekontrakten icke längre hafva någon betydelse. Hafva de åter ännu bindande kraft, så tror jag icke att någon med fog skall kunna säga, att man utan rote- och rusthållarnes medgifvande eger rätt att ålägga dem den förökade värnpligt, som Utskottet föreslår. Jag kan verkligen icke rätt förstå, huru det kommer sig att det här synes nästan uteslutande vara den högre intelligensens förkämpar, som drifva den satsen att knektekontrakten numera icke hafva något värde. Detta förhållande synes mig icke kunna förklaras från deras ställning såsom representanter, utan det måste, enligt min tanke, ligga någon djupare grund för denna psykologiska företeelse. Grunden för dessa Herrars uppfattning af denna fråga måste ligga deruti, att dessa personer och de samhällsklasser de representera så länge varit fria från de bördor, som hittills tryckt endast största delen af Sveriges jordbrukare, att den tron fast inrotat sig hos dem att de allt jemt och fortfarande skola förblifva i samma fördelaktiga ställning gent emot jordegarne. Men jag upprepar ännu en gång, att jag i det längsta skulle vilja betvifva, att dessa Herrar skulle vilja göra sig solidariska i afseende å vidtagande af en sådan åtgärd, som enligt allmänna rättsbegreppet måste betraktas som ett kontraktsbrott, och hvartill de skulle göra sig medskyldige, om de, på samma gång de vilja påtvinga landet en förökad värnpligt, skulle säga att hemmansegarnes kraf på lindring i öfriga bördor för landets försvar icke hafva rätten men väl billigheten för sig. Detta anser jag icke vara ett rättvist tal; icke heller tror jag att det kan ligga i dessa Herrars intresse att på detta sätt möjligen framkalla en reaktion i landets olika delar, ty vi skola komma ihåg, att vår mission här tager en ända inom nästa år, och att de representanter, som komma hit efter oss, kunna blifva motsträfvigare än hvad vi äro. Jag kan således icke annat än, så långt jag för-
må, råda Herrarne, att icke lägga första grundstenen till den reaktion och ovilja, som ovilkorligen måste blifva en följd af ett sådant beslut.

Man skall förgäfvos förebrå oss och Sveriges allmoge, hvilket ett par talare icke skytt att göra, att vi skulle sluta oss omkring Herr Keys förslag, därför att det icke skulle innehålla annat än ett afslag och frågens undanskjutande. Visserligen har Regeringens främste man antydt, att det icke vore någon säkerhet för, att det förslag, som afses i det af Herr Key framställda skrifvelseförslaget, om det framkomme, skulle vinna Regeringens godkännande; men jag för min del får öppet förklara, att det ännu finnes möjlighet för, att detta förslag kan till och med af denna Riksdag antagas. Om nemligen frågan blifver äfven af Första Kammaren till Utskottet återremitterad, tror jag säkert, att äfven denna Kammarer skall antaga detsamma. Och varen öfvertygade, mine Herrar, att ingen, förslaget må framläggas af hvem som helst, skall rygga tillbaka för konsekvenserna deraf.

Vidare torde böra besvaras, hvad här blifvit från åtskilliga håll anfördt; men det kan vara öfverflödigt. En af de talare, som velat göra detta förslag omöjligt, var Herr Rubenson. Men det

är ju uppenbart, att ännu ingen skribent skrivit något, mot hvilket ingen anmärkning kan göras, synnerligast af jurister, och då det är en sådan fråga som denna, går det så mycket lättare, om rymligt samvete är med. Att göra anmärkning mot hvad som helst, det är lätt nog, men om anmärkningen har talande skäl för sig blir en annan fråga.

Till min granne till venster, hvilken jag icke ser här närvarande, skulle jag vilja vända mig med några ord. Han har emellertid varit nog försigtig, att nu icke vara tillstädes, ty, om han det varit, skulle han fått höra litet mera sanning än han kanske önskat. Samme ärade talare har framställt det förslag, hvarom skrifvelseförslaget handlar, i afseende på anskaffande af stam alldeles omöjligt att antaga; men han har det oaktadt vid 1875 års riksdag framlagt ett förslag, som var alldeles lika med detta skrifvelseförslag, med endast den lilla skillnaden, att han i sitt förslag ville, att rust- och rotehållare skulle tillsläppa bostad och en liten jordbit till soldaten. Men skulle det nu betyda så mycket, om en liten stuga och en liten jordbit lemnades åt soldaten? och hvarföre har icke denne talare, som nu hade tillfälle att i Utskottet vidhålla sin åsigt från 1875 års riksdag, reserverat sig mot pluralitetens inom Utskottet beslut? Hade han detta gjort, och hade han jente öfrige talare, som nog komma ihåg hvilket beslut angående försvarsfrågan under sista riksdagen vid ett sammanträde på Grand Hôtel fattades, hvilket beslut äfven finnes intaget i en utkommen broschyr, vidhållit sina åsikter, skulle han nu stå här med heder inför sig sjelf och sina landsmän; men hurudan heder som kan finnas hos den, som nu så lättvindigt försöker göra det förslag omöjligt, som han för så kort tid sedan förfäktat, det lemnar jag derhän.

Han talade äfven om, att det skulle finnas de, som hade god aptit, som förut velat 60 dagars öfning, men nu äro med om att denna öfningstid utsträcker till 90 dagar. Det är en aptit, som jag tror samme talare sjelf bäst eger. Han tycks redan ha glömt hvad som är heder och tro inom det politiska lifvet.

Jag skulle visserligen ännu kunna hafva mycket att yttra, men som jag icke tror att någon som helst vidare diskussion skall inverka på någons öfvertygelse i frågan, så slutar jag med att yrka bifall till det af Herr Key framställda skrifvelseförslaget, under den öfvertygelse, att det ännu finnes tillräckligt rättskänsla för att respektera rättvisa anspråk; hvarmed jag vill säga, att först då knektekontrakten upphäfts och således förlorat sin bindande kraft, skall den stora allmänheten vara villig att åtaga sig de uppoffringar, som behövas för landets försvar ej mindre i ekonomiskt hänseende, än äfven med hänsyn till erforderliga dagsverken.

En talare har påstått, att jag är den sparsammaste af alla ledamöterna i denna Kammare. Må så vara! Men jag förklarar öppet, att jag är den förste, som vill släppa till medel för aflöande af den stamtrupp, hvarom här är fråga, helst jag tror den tid nu vara inne, att arbete i statens tjänst för försvar bör ersättas

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

med hvad det är värdt likaväl som annat arbete. Hvad i detta afseende beträffar den invändningen jag hört framställas deremot, att stamsoldater skulle aflönas direkt af staten, så anser jag den temligen betydelselös, då väl soldaten lika gerna på bestämd tid tar sin aflöning af staten som han njuter den från rust- eller rotehållarens hand.

Jag vill icke längre uppehålla tiden, utan yrkar fortfarande bifall till det här framställda skrifvelseförslaget.

Herr Strömberg: Det kan naturligtvis icke falla mig in att försöka ingå i en genomförd kritik utaf något af de här föreliggande förslagen. Saken har blifvit från så många sidor belyst af personer med långt bättre kännedom om hithörande förhållanden än jag, att jag gerna kan låta deras ord gälla. Jag anhåller att endast med några ord få angifva min ståndpunkt i denna viktiga fråga.

Vi veta alla, att den egentligen väcktes till lif vid början af det nu varande representationsskicket. Mig förefaller det emellertid som om frågan sedan dess under denna mångåriga behandling blifvit, om jag så får säga, omkastad, så att det som enligt min öfvertygelse borde vara det första och väsentligaste blifvit det efterföljande och tvärtom. Sedan Kongl. Maj:ts regering och representationen tidt och ofta framställt denna fråga: "hvad kräives af vårt land för erhållande af ett starkt försvar, som tryggar vårt folks frihet och vårt lands integritet?" började på samma gång en annan fråga framskjutas i förgrunden, som genom dess nära sammanslutande med hufvudfrågan menligt invercade på lösningen af den sistnämnda, i synnerhet genom den från flera håll gifna förklaringen, att man ingenting vill åtgöra i försvarsfrågan, förr än man fått frågan om skattelindringar, eftergifter och afskrifningar fullt utredd och klar. Denna åsigt kulminerade i den stora dubbelfråga, som kom till lif i den underdåniga skrifvelsen af den 24 Maj 1873. Trots detta har det nu emellertid lyckats det Utskott, som, hufvudsakligen genom inflytande af denna Kammares majoritet, blifvit tillsatt för försvarsfrågans behandling, att finna en någorlunda nöjaktig lösning af det svåra problemet — en lösning, som vunnit sympatier inom Riksdagens båda Kamrar och — jag vågar påstå det — långt derutanför.

Med aktgifvande härfpå är det nu min mening, att vi böra sluta oss omkring detta af Utskottet på grund af Kongl. Maj:ts framställning i ämnet utarbetade förslag. Den tidpunkt, som nu är inne, synes för ett sådant besluts fattande vara både manande och lämplig: *manande*, då Europas politiska himmel på ett betänkligt sätt mulnar allt mer och mer, *lämplig* derföre, att ingenting störande nu berör oss, utan vi kunna i frid och ro få öfverlägga och besluta. Skulle än något brista i Utskottets förslag, så spørjer jag, om vi verkligen anse oss så betryggade mot yttre fiender, att icke de förbättringar, som deri föreslås, skulle vara för oss önskvärda? eller om bitterheten verkligen är så stor partierna emellan, att vi ej skulle kunna under den närmaste framtiden på

ett tillfredsställande sätt lösa de jemförelsevis underordnade *ekonomiska* frågor, som dermed stå i sammanhang? Vår politiska historia för de sista decennierna skulle kunna upplysa, om vi icke i fred och ro förmå lösa stora frågor, och större än dessa.

Hvari består nu företrädet uti Utskottets förslag? Enligt min uppfattning deri, att billigt afseende är fästadt på rust- och rotehallarnes anspråk; att der äro gifna ej obetydliga lindringar, för vissa landsorter uppgående till hundratusentals kronor, men att dessa eftergifter icke gå så långt, att ju icke billigt afseende också är fästadt på *andra* kategoriers anspråk inom samhället, hvilka icke tillhöra rust- och rotehallarnes antal. Det förnämsta företrädet är dock det, som Utskottets förslag har gemensamt med Kongl. Maj:ts proposition, nemligen att det gifver ökad utsträckning åt de värnpligtiges öfningar. Ty, mine Herrar, denna utsträckning bör icke anses såsom någon uppoffring i *arbetstid*, utan tvärtom såsom en billig *omvårdnad* om vår värnpligtiga ungdom. En skara ungdom, som öfivad i krigets yrke träder fram mot en väl öfivad fiende — dess öde är lätt att förutse. Den *måste* blifva vaprifven och krossad, utan att det spilda blodet varit fosterlandet till minsta gagn. Derfor är ökad öfningstid så ytterst nödvändig, och därför kräfver landet denna frågas snara lösning. Nu föreligger också ett förslag till lösning, omkring hvilket det synes som om vi alla borde kunna sluta oss. Eller skola vi framgå ännu längre uti det andra decenniet af det nya statsskicket och lemna en sådan fråga helt och hållet olöst? Dertill skulle jag för min del ogerna vilja bidra och minst vill jag sluta denna riksdags arbeten med — *en underdånig skrifvelse*. Jag erinrar mig härvid lifligt hvad jag en gång såg uti en flygskrift angående 1818 års riksdagsarbeten. De voro, äfven de, något sväfvande och obestämda, och den, som beskrifvit huru det gick till vid den riksdagen, slutar teckningen med orden: "så gjorde de en packa och skrefvo deruppå Eders Maj:t var nådig och hjälp oss häriirå". Ett sådant slut skulle jag icke vilja främja, men, mine Herrar, under det att vi tala om lindringar och afskrifningar och kanske fortsätta att göra det ännu i årtal, så må vi se till, att icke en tyngd faller ner öfver oss, som bildar en *börda*, odrägligare än hvarje annan. Det nämndes på förmiddagen namnet Finland — jag kunde ej uppfatta för hvad ändamål. Huru hafva der förhållandena gestaltat sig? Der kvarstår ännu det gamla, svenska indelningsverket så till vida, att visserligen icke soldaterna numera uppsättas af rust- och rotehallare, men hela den afgäld, som genom rust- och rotehallen betingas, är fixerad till en skatt, som årligen utgöres. Dock finnes i sjelfva verket icke en enda finsk soldat inom Finlands gränser, om jag nemligen icke räknar de 800 man, hvilka tillhöra det finska Sjöekipaget, eller den finska gardes-skarpskyttebataljonen, som numera benämnas Kejsrerliga Ryska Gardets Tredje Finska bataljon. Härtill kommer den stora tungan af den inqvartering, som faller på finska folket, en inqvarteringsbörda, som är spridd öfver hela landet. Den ryska militä-

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Ang. försvärsväsendets ordnande.
(Forts.)

ren är nemligen icke förlagd ensamt i städerna och fästningarne, utan äfven på landet i byarna. Jag har sjelf varit i tillfälle se kosackerna i byar uti det inre af Finland, och förlidet år voro 20 å 30,000 man af *de i Finland förlagda ryska trupperna* sammandragna till öfning å Parola-malm, för att af kejsaren inspekteras. Allt detta måste kännas tryckande åtminstone för hvarje fosterländskt sinne i Finland, och inqvarteringsbördan måste äfven verka i högsta grad tryckande i ekonomiskt afseende. Härtill kommer att den ryska värnpligtslagen utan tvivel inom kort kommer att tillämpas i Finland. Dess första paragraf har följande lydelse: "för tronen och riket vare hvarje finsk man värnpliktig". Hvad detta ord "riket" betyder torde den österländska frågan kunna närmare besvara. Finlands ungdom, åtminstone en stor del deraf, torde snart vara lika hemmastadd vid stränderna af Donau och Pruth som vid Pähjene och Saima. Ni torde säga, mine Herrar, att det är med väl mörka färger, jag skildrat detta. Ja, jag erkänner, att jag velat framhålla en spegelbild af det förhållande, som *kan* träffa ett folk, hvilket icke rätt tillser hvad dess trygghet kräfver. Har jag nu målat med något för djupa skuggor, ber jag å min sida dem, som nu betrakta de politiska förhållanden i en allt för liflig rosenfärg, besinna att det just är denna färg, som åstadkommer den beklagliga *färgblindheten*.

Jag anhåller slutligen att få till de Herrar och män, som deltagit i det trägna arbete, hvarom Utskottets förslag vittnar, uttala min tacksamhet och ber tillika, att Kammarens ledamöter måtte sluta sig tillsammans omkring detta förslag till en välsignelse för vårt land och för kommande slægter, emedan det innebär åtminstone en begynnelse till ordnandet af ett starkt försvar för ett älskadt fosterland.

Herr Nils Petersson: Jag skall börja der den föregående talaren slutade. Han ansåg, att Utskottets förslag på ett nöjaktigt sätt löst frågan och att, då det tillvunnit sig sympatier i båda Kamrarne, vi skola skynda oss att antaga detsamma. Jag vill visst icke betvifva, att förslaget rönt sympatier, men huruvida dessa sympatier hvila på en sådan grund, att det är skäl att derföre antaga detta förslag, derom torde olika tankar förefinnas. Men, när man har ett sådant föreställningssätt, som den ärade talaren tycktes hafva, då han gjorde åtskilliga skildringar om finska förhållanden och hvarigenom han antydde att Sverige borde behandlas såsom en eröfrad stat, så kan man icke undra på att han kommit till en sådan slutsats, som han gjort. Jag tror likväl, att Sveriges folk befinner sig i en sådan ställning, att det icke vill hafva frågan om försvarsväsendet så löst som finska folket nödgats få.

Då jag befinner mig på den ståndpunkt att jag nödgas yrka afslag å såväl Kongl. Maj:ts proposition som Utskottets förslag, vill jag med några ord angifva skälen dertill. Det är icke med tillfredsställelse och glädje jag gör ett sådant yrkande, men det föränledes af den rena nödvändigheten. Det är en nödvändig följd

af förslaget eget innehåll och beskaffenhet. Jag förmodar, att vi åtminstone så mycket klarat våra begrepp om försvarsväsendet sedan den tid, då såsom en bestämd princip uttalats skyldigheten för alla att lika deltaga i landets försvar, att vi kunna göra klart för oss, huruvida denna princip genom det nu föreliggande förslaget blifvit tillgodosedd. Vi nödgas då svara, att så icke skett. Det erfordras till ett försvar någonting mera än hvad som kan fordras af hvarje vapenför man inom nationen i sin helhet. Det måste delas så att den större öfning, som erfordras för specialvapen etc., måste bestridas af det allmänna, af staten. Då synes frågan kunna snart lösas, om vi icke hade det egendomliga förhållandet, som kallas indelningsverket. Det är just detta förhållande, som gör att frågan är så svårlöst. Det är ju alldeles gifvet, att, då indelningsverket ingår såsom en del af vårt försvar och detta försvar är för litet, det ligger nära till hands att fordra, att de samhällsklasser, å hvilka den största tungan hittills hvilat, icke må ytterligare betungas genom någon utsträckt öfningstid. Det tyckes vara en både moralisk och juridisk rätt för dessa klasser att fordra, det den ökade tungan måtte äfven läggas på de samhällsklasser, som i detta hänseende förut äro föga eller intet betungade. Då så likväl med detta förslag icke synes kunna ske, återstår under dessa förhållanden icke annat sätt att tillvägagå än att upphäfva indelningsverket och att alla såsom ett helt folk åtaga sig försvarsskyldigheten i lika mån. Att försvarsfrågan är af en stor vikt för vårt land lärer väl icke kunna förnekas, men man bör icke begagna sig af den såsom ett agitationsmedel och söka hålla frågan öppen för att hafva något att tvista om.

Jag tror, att det i denna fråga ligger mycken makt uppå att vi äro ense med hvarandra, att vi med enighet och ömsesidigt förtroende samla oss omkring ett beslut. Vilja vi värja oss för yttre fiender, låtom oss i främsta rummet se till att vi icke grunda en så viktig sak med inbördes split och oenighet! Ty det rike som söndrar sig sjelft, det varder icke beständande. Enighet gifver styrka. Samlom oss omkring ett förslag, hvarom vi alla kunna förena oss och som medgifver en tillfredsställande lösning af denna vår lifsfråga! Vi skola då blifva ett starkt folk — men den farligaste fienden är split och tvedrägt, det visar erfarenheten från alla länder och från alla folkslag.

Jag tror nu, så sorgligt det än är, att vi icke för det närvarande kunna göra något vid frågan. Jag vill ytterligare nämna att det förslag, som här föreligger, möjligen hade varit antagligt, men jag vill påpeka att det finnes ett bihang till såväl Kongl. Maj:ts som Utskottets förslag, som heter värnpligtslag. Vilja Herrarne utan denna lag antaga förslaget, då skulle äfven jag vilja vara med derom. Men i värnpligtslagen föreslås att den s. k. "linien" skulle utgöras af sex årsklasser, och ett sådant stadgande strider mot våra kontrakts innehåll. Detta nödgar oss att uppskjuta hela frågan. Jag kan icke annat än — om det lönade sig att bönfalla — på det bevekligaste bedja Herrarne vara så snälla och allvarligen öfverväga, huruvida det nu icke vore billigt att gå våra

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

berättigade önskingar till mötes, så att vi en gång kunde få ett slut på den här odrägliga frågan om grundskatternas och indelningsverkets afskrifning. Man må fritt beskylla oss för egennyttia — sådana stackare kunna väl ändock Herrarne ej misstänka oss vara, att vi för en lumpen styfver skulle tala mot vår öfvertygelse om det rätta. Nej, mine Herrar, varen vissa derpå! det är endast öfvertygelsen om det rätta, endast fosterlandskärleken som leda oss.

Då jag ännu hoppas, att vi skola kunna få denna fråga löst på fredlig väg och på ett sätt, som kan tillfredsställa alla, så tror jag att det också är några andra saker, som man i sammanhang härmed bör taga i betraktande.

Jag tror nemligen att det erfordras några förändringar i grundlagen, gående derpå ut att försvarsväsendet så ordnas, att det blir ett försvar inom landet och att således försvarsstyrkan icke på Konungens befallning allena må kunna föras utom landets gränser. Vidare tror jag, att det behöfves en revision af krigslagarne i syftning att bestraffningarne för manskapet må mildras. Jag inser nog nödvändigheten af att tillbörlig krigstukt upprätthålles, men jag tror straffen kunna mildras och till en del mot lämpligare utbytas.

Jag vill nu sluta med att varmt förorda det skrifvelseförslag, som Herr Key framställt och skall på samma gång försäkra att, derest jag kommer att vara med, jag skall biträda det förslag, som af regeringen kan varda i öfverensstämmelse med denna skrifvelses innehåll för Riksdagen framlagdt.

Herr Axel Bergström: Herr Talman! I likhet med Herr Adlercreutz beklagar jag djupt och af hjertat, att förhållandena utvecklats sig derhän och numera gestalta sig så, att det förslag till förbättring af försvarsväsendet, hvilket Kongl. Maj:ts regering ansett sig kunna och böra framlägga till Riksdagen, icke har större omfång, icke syftar till en slutlig organisation af vårt försvar, utan endast till ett partielt förstärkande deraf. Detta beklagande innebär ingalunda någon anklagelse eller förebräelse mot Kongl. Maj:ts regering.

Jag är den förste att erkänna att, så delade som meningarne nu äro om den slutliga organisationens beskaffenhet, har Kongl. Maj:ts regering icke kunnat tänka på att med något hopp om framgång framlägga ett förslag till fullständig ombildning af härordningen. Man bör således vara regeringen tacksam för det hon, trots denna öfvertygelse, likväl ansett att något måste göras. Mitt beklagande innebär icke heller någon anklagelse eller förebräelse mot vissa personer eller klasser. Det är öfver förhållandena, som jag klagat; men förhållandena frambringas och utvecklas af personer, och följaktligen finnes då också en personlig skuld. Men denna skuld hvilar öfver många, ja öfver alla; den hvilar öfver representationen och öfver dem, som stå utom representationen. Insöfda af det långa fredslugnet hafva vi icke i tid besinnat hvad vår frid tillhör. Vi hafva icke i tid rigtat vår uppmärksamhet på det försvarslösa tillstånd, i hvilket vi befinna

oss. När slutligen uppmärksamheten derå blifvit väckt och öfverläggningar rörande försvarsväsendets ordnande omsider börjat; hafva vi kanske fört striden med bitterhet, hafva vi kanske icke visat tillräckligt tillmötesgående mot hvarandras åsikter. Skuld hvilat således öfver oss alla. Vi hafva alla syndat mot svenska folkandan. Måtte vedergällningen för denna synd icke utkrävas af svenska folket.

Emellertid, ännu står det gamla svenska fosterlandet upprätt, själfständigt, ostyckadt, fritt, lyckligt. Ännu är det förunnadt svenska folkets representanter att i lugn, under det landet njuter af alla fredens välsignelser, rådplåga med sin regering om bästa sättet att stärka landets försvar. Låtom oss då begagna den dag, som i dag är; endast öfver den är man herre. Hvad morgondagen bär i sitt sköte känner ingen dödlig.

Mig förefaller det alltså som borde representationen beakta regeringens uppfattning och instämma i den af regeringen uttalade åsigt, att, ehuru för närvarande icke kan beslutas om den slutliga organisationen af försvarsväsendet, *något* ändock nu bör göras. Det är detta, som Utskottet åtminstone har erkänt, och för min del är jag Utskottet tacksam för det Utskottet beaktat hvad stunden kräver.

Man har sett från en annan sida, som icke delar Utskottets uppfattning, framläggas ett förslag till skrifvelse, och den ärade ledamot, som framlade förslaget, förklarade att detsamma var en frukt af allas eftergifter för alla. Ja! det må väl så vara; men eftergifterna äro gjorda, icke för att åstadkomma något positivt, utan blott för att nedslå Kongl. Maj:ts proposition och Utskottets dermed temligen nära öfverensstämmande förslag. Samme ärade ledamot förklarade också med mycken trygghet och säkerhet, att bakom detta skrifvelseförslag stode hela svenska folket. Jag vågar dock att bestrida detta, ty äfven jag känner något till stämningen i landet. Om våra grundlagar kände — hvad de lyckligtvis icke känna — en allmän folkomröstning, så är jag öfvertygad om att vid en sådan omröstning flertalet af svenska folket skulle förklara, att det vore lämpligt och nyttigt att i den stund, som nu är, antaga Kongl. Maj:ts eller Utskottets förslag. Hvad särskildt angår dem, som nu bära rot- och rusthållets börda, skulle dessa — jag har grund att påstå sådant — med glädje och tacksamhet emottaga de lindringar, som nu erbjudas dem.

Detta skrifvelseförslag ställer sig emellertid på grundvalen af Riksdagens underdåniga skrifvelse af den 24 Maj 1873 och vill närmare bestämma och sammanfatta de grunder, som äro uttalade i Riksdagens nämnda skrifvelse. För min del måste jag likväl förklara, att det närmare bestämmande af grunderna i 1873 års underdåniga skrifvelse, likasom den tolkning af samma skrifvelse, som söka sig uttryck i det framlagda skrifvelseförslaget, äro för mig och flera med mig högst öfverraskande. Visserligen kan det gerna medgifvas, att Riksdagens skrifvelse af den 24 Maj 1873 är i vissa afseenden mycket svår att tolka, den nära på undandrager sig all tolkning. Det är nemligen två slag af

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

skriftliga handlingar, som omöjliggöra hvarje tillfredsställande tolkning. Det ena är sådana handlingar, som äro så illa skrifna, att hvarje försök till en förnuftig uttydning af deras mening måste betraktas såsom fruktlöst; det andra är sådana, hvilka äro så fint och så väl skrifna, att de icke tillstådja någon bestämd tolkning. Ifrågavarande skrifvelse af den 24 Maj 1873 måste, enligt mitt förmenande, hänföras till det senare slaget. För min del är jag den utskottsledamot, som på förmiddagen hade ordet, tacksam för den upplysning han meddelade, att en ledamot af Utskottet, hvilken hade en stor del i den så kallade kompromissen, hvaraf åberopade skrifvelse framgick såsom resultat, inom Utskottet förklarar, att Utskottets förslag ingalunda strider mot de grunder, som äro uttalade i Riksdagens ofta nämnda skrifvelse, utan tvärtom står i innerligaste öfverensstämmelse med dessa grunder, om de nemligen rätt och efter andemeningen uppfattas. Om den åsyftade utskottsledamotens öfvertygelse i detta fall vittnar också den omständighet, att han icke funnit nödigt att reservera sig mot Utskottets förslag. Denne utskottsledamot (talaren uppgaf i denna Kammare icke hans namn; jag nämner det icke heller, ty hans namn är ändock känt) var en af de tre hufvudmännen, hvilka åstadkommo kompromissen. Jag förnekar icke och har mig jemväl bekant, att Herr Key hade del i denna kompromiss, men en af hufvudmännen deri var han icke. Slutföljden af dessa förhållanden blir, att hufvudmannen i fråga om tolkning förtjenar större vitsord, än medhjelparen.

Emellertid blir det alltid ett otacksamt arbete att inlåta sig på försök att tolka denna skrifvelse. Med stor klarhet står der hvad man fordrar såsom vederlag för samtycke till den nya härordningen. Man fordrar indelningsverkets afskaffande och grundskatternas afskrifning, och man har mycket noga angifvit den ordning, i hvilken detta afskaffande och denna afskrifning skola ske. Men då det gäller att angifva beskaffenheten af den nya arméorganisation, som skulle sättas i stället för indelningsverket, finnes icke ett lika tydligt uttalande. Flere af föregående talare hafva sökt visa, att det nu framlagda skrifvelseförslaget icke står i öfverensstämmelse med 1873 års skrifvelse. Jag vill något fortsätta med försöket att bevisa detta.

Enligt *skrifvelseförslaget* skulle krigsmakten komma att bestå af: "en genom frivilligt åtagande bildad, af statsverket aflönad *stam*, bestående af befäl och trupp, uppgående till ungefär den nuvarande stammens styrka, hvilken till så stor del som möjligt förläggas och fördelas på landsbygden, samt af *värnpligtige*." Detta vill helt enkelt säga att de, hvilka hafva biträdt detta skrifvelseförslag, önska en värfvad *stam*, bestående icke blott af befäl, utan äfven af trupp, således en *stamtrupp*, som icke är uttagen bland de *värnpligtige*.

Låt oss nu höra hvad 1873 års skrifvelse förmåler i detta afseende. Der säges, att man väntar från Kongl. Maj:t ett nytt förslag till härordning samt yttras vidare:

"Att en sådan organisation kommer att hvilat på grundsatsen

af en mera utsträckt allmän värnpligt, torde, att döma efter hvad vid de senaste riksdagarne förekommit, med skäl kunna antagas. Vid tillämpningen synes likväl denna nya organisation endast småningom och steg för steg kunna träda i verkställighet, så mycket mera som vårt nuvarande försvarverk, enligt sakens natur, endast efter hand skulle kunna förändras och lemna rum för en ny härordning.

Riksdagen, som redan i det föregående i allmänhet yttrat sig om de svårigheter, som möta för indelningsverkets bibehållande, har, i likhet med hvad det för försvarsfrågas behandling vid 1871 års urtima riksmöte tillsatta Utskott yttrat, ansett, att indelta armén icke är tillräcklig för landets försvar, icke heller lämplig såsom *befälsstam* för en armé, bestående af värnpliktige. När en ersättning för det indelta manskapet i detta afseende skall *ur de värnpliktiges led* vinnas, bör, efter Riksdagens åsigt, för erhållande af en duglig *befälsstam*, hvarmed lärer förstås icke blott öfverbefäl, utan äfven underofficerare, korporaler, vice korporaler och kadersoldater, och hvilken befälsstam i sjelfva verket måste blifva föga mindre talrik än den nuvarande indelta arméns effektiva styrka, frivilligheten *i främsta rummet* tagas i anspråk, mot den ersättning af statsverket, som för sådant ändamål kan blifva behöflig, äfvensom de, hvilka komma att underkastas en större och långvarigare öfning än som åligger samtliga värnpliktige, såsom t. ex. de, hvilka tillhöra specialvapnen, synas böra efter samma grunder antagas och godtgöras.“

Så vida ord få tolkas efter vanliga tolkningsreglor, så måste författaren af 1873 års skrifvelse antagas hafva velat uttrycka den åsigt, att den nya arméorganisationen skulle blifva en härordning uteslutande grundad på allmän värnpligt. Han talar om bildande af en befälsstam, hvartill han äfven hänför kadersoldater, men om stamtrupp talar han icke ett ord. Befälsstammen skulle åstadkommas i första rummet på frivillighetens väg. Om den skulle åstadkommas *i första rummet* på det sättet, då förutsätter detta, att den *i andra rummet*, om frivilligheten icke gjorde tillfyllest, måste anskaffas på ett annat sätt. Detta andra kan ju icke vara något annat än *värnpligten* och det tvång, som i densamma ligger. Nu har emellertid skrifvelseförslaget talat allenast om en stam, bildad på frivillighetens väg, men deremot helt och hållet uteslutit det andra sättet, hvarpå 1873 års skrifvelse syftar, nemligen *värnpligten*. Det är också detta, som, på sätt redan af en talare blifvit anmärkt, föranledt dertill att Herr Carl Ifvarsson, hvilken vid 1873 års riksdag reserverade sig mot Riksdagens då aflåtna skrifvelse, med glädje förklarar, att han *nu* kan vara med om detta förslag till skrifvelse.

Den utskottsledamot, som på förmiddagen hade ordet, visade, att det skrifvelseförslag, som nu är framlagdt, syftar på en värfvad stamtrupp, hvori äfven andra än värnpliktige kunna upptagas.

Skulle verkligen en värfvad stamtrupp mera än den indelta armén, hvilken 1873 års skrifvelse utdömer såsom befälsstam, vara lämplig till befälsstam för en armé bestående af värnpliktige?

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Ang. för-
svarsväsen-
dets ord-
nande.
(Forts.)

Eller tror man väl, att det ens skulle vara möjligt att uteslutande på värffningens väg åstadkomma en stamtrupp? På dessa frågor måste obetingadt svaras nej. Den ledamot af Utskottet, som på förmiddagen hade ordet, har tydligt ådagalagt detta, och jag ber nu att få i samma syfte åberopa följande af en militärförfattare offentliggjorda förhållanden. Enligt tillgängliga officiella siffror skall de värfvade truppernas nummerstyrka, med undantag af Wermlands fältjägare, vara 7,000 man. Dock har denna styrka aldrig kunnat fyllas och sedan år 1869 icke uppnått antalet 6000. För närvarande uppgår den ungefär till 5,300. Årliga afgången af dessa 6,000 har visat sig vara omkring 1,000 man, och denna afgång har sedan ofvannämnda år nästan aldrig kunnat fyllas, hvarför äfven de värfvade truppernas styrka ständigt nedgått, under det att den i stället borde hafva varit i ständigt tilltagande genom den tillväxt i så väl artilleriets som ingenjörtruppernas styrka, som gång efter annan blifvit beviljad. Efter ofvannämnda förhållande af den årliga afgången, sådan den visat sig, eller 1,000 man på 6,000 befintlige, skulle den årliga afgången och sålunda det behöfliga rekrytantalet för en värfvad stamtrupp om 30,000 man komma att uppgå till 5,000. Då för närvarande hela den sammanlagda afgången vid både de indelta och de värfvade trupperna och sålunda hela det rekryttal, som årligen behöfdes, icke uppgår till mer än omkring 2,300, så synes, om man sammanställer dessa båda siffror, 5,000 och 2,300, huru omöjligt det skulle blifva att i våra dagar erhålla och vidmakthålla en värfvad stam om 30,000 — och mindre kan väl icke ifrågasättas, då man talar om stam och beväring. Denna omöjlighet borde dessutom vara satt utom allt tvifvel för hvar och en, som närmare betänker betydelsen deraf, att af den ofvannämnda nummerstyrkan 7,000 man voro i sistlidne December månad inemot 1,800 vakante; och detta oakadt man under de senare åren hvarken sparat ansträngningar eller penningar, för att till fulla antalet uppbringa densamma.

Samme af mig nyss åberopade utskottsledamot yttrade sig äfven om hvad en sådan der värfvad stamtrupp skulle komma att kosta och visade att kostnaden derfor, antaget att det blefve möjligt att anskaffa den, skulle blifva tillräcklig att dermed aflösa både indelningsverket och grundskatterna.

Herr Carl Anders Larsson förklarade, att han såsom rusthållare skulle anse det som en skymf, om han nödgades ställa sin son i ledet vid sidan af den karl, han sjelf legt. Männe det skulle innebära mindre skymf för sonen att stå vid sidan af en legosoldat, tillhörande en sådan värfvad stamtrupp, som föreslås af Herr Key? En sådan trupp skulle i sanning vara en dålig ledare för våra värnpligtige.

En annan talare, Herr Carl Ifvarsson, uttalade sig äfven om möjligheten att åstadkomma en värfvad stamtrupp, och höll före, att det icke skulle möta några svårigheter, om man blott icke bestämde soldatens aflöning till något visst belopp, utan i det afseendet ständigt följde och rättade sig efter priset på arbetskrafterna i öfrigt inom landet. Hans ord vittnade om den naturalis-

tiska uppfattningen, att krigarens kall vore ett yrke, hvartill man måste lega arbetare, som till andra yrken, och att man borde genom utsigten till hög aflöning locka arbetaren att egna sig åt detta yrke. Jag vågar dock ifrågasätta, huruvida den åsigt om härens uppgift, som sålunda uttalats af en af desse som biträdt Herr Keys skrivelseförslag, kan förlikas med de höga ord, Herr Key, i denna Kammare så ofta uttalat, då han med ifver förfäktat rättmätigheten af värnpligtens stora idé. Männe icke häraf tydligt framgår att, på sätt min granne till höger på förmiddagen yttrade, detta skrivelseförslag är en vid kappa, med hvilken kunna skyla sig stora och djupa meningsskiljaktigheter i stor mängd. För min del tror jag förhållandet vara sådant.

I detta skrivelseförslag talas vidare om att "öfningstiden för värnpligtige må från nuvarande 30 dagar, under loppet af 15 år småningom ökas till *högst* 90 dagar." Mig förefaller det dock, som hade det varit vida mera angeläget att i detta afseende stadga ett minimum i stället för ett maximum. Det skulle nemligen för alla dem, som vilja göra något i denna stora sak och icke kunna nöja sig med att den ena gången efter den andra endast skriva till Kongl. Maj:t, det skulle för dem, säger jag, hafva varit ganska upplysande att få ett sådant minimalt uppståndt. Antagligen skola väl de nuvarande 30 dagarne anses såsom minimum; jag förmodar till och med att man vill sätta detta minimum något högre; men då man redan af Herr Bruhns reservation finner, att han anser en öfningstid af 45 dagar vara maximum, så må det vara mig tillåtet att fråga, huruvida icke redan här man har ett öppet fält för stora meningsskiljaktigheter? Männe icke — antaget att detta skrivelseförslag skulle blifva af Riksdagen godkänt, och antaget vidare, att Kongl. Maj:t skulle finna lämpligt att utarbete ett nytt förslag, bygd på de i skrivelseförslaget framlagda grunder — männe icke dylika obestämda uttryck lemna rikt utrymme för de särskilda afvikande meningarne att, utan att man därför gör sig skyldig till något löftesbrott, komma till heders. För min del tror jag att detta kommer att blifva förhållandet.

En sak, hvaröfver jag vid detta tillfälle icke kan underlåta att uttala mitt beklagande, är att en orubblig konsekvens gör sig gällande hos alla dem, hvilka hittills lyckats förhindra hvarje lösning af försvarsfrågan och äfven nu motsätta sig Utskottets förslag. Vi andra, som fäktat för detta förslag, fika icke efter konsekvensens ära. Tvärtom göra vi oss skyldiga till många inkonsekvenser, och detta till den grad att det enda, hvori vi kunna sägas nära någon konsekvens, är just våra inkonsekvenser. För hvarje gång något förslag till förstärkande af vårt försvar framlägges, så låta vi jemka på våra egna meningar, vi offra vår egen öfvertygelse. Icke må någon föreställa sig, att hvad som nu af Kongl. Maj:t och Utskottet blifvit föreslaget öfverensstämmer med vårt ideal om ett betryggande försvar; nej långt, långt, långt derifrån. Men vi äro beredda att offra vår egen mening för att åstadkomma något i den stora frågan om vårt lands försvar. Om utsigt hade funnits till framgång för Kongl. Maj:ts förslag skulle

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

jag dertill hafva yrkat bifall, emedan jag, i likhet med Hans Excellens Herr Statsministern, anser de af Kongl. Maj:t föreslagna lindringarne åt rust- och rotehållare lämpligen motsvara de ökade oppoffringar man nu af dem begärt, men då Herr Statsministern hänskjutit bedömandet af billigheten utaf de af Utskottet föreslagna ökade lindringarne åt de samhällsklasser som företrädesvis skulle drabbas af kostnaderna för dessa lindringars utgörande, så förklarar jag mig villig antaga Utskottets förslag, villig att medgifva rust- och rotehållare de der föreslagna ökade lindringar och större understöd. Derföre anhåller jag om bifall till Utskottets förslag i nu föredragna punkter. Till mina motståndare vänder jag en maning att låta sina betänkligheter emot detta förslag fara. Jag gör detta i namn af våra stora, ärorika minnen, vår lyckliga nutid och en lika lycklig framtid, som hägrar för min blick.

Herr Engman: Då före mig minst 20 personer haft ordet, och talat i frågan får jag tillkännagifva, att jag ämnar fatta mig så kort som möjligt och ämnar dermed hålla ord. Det kunde kanske till och med vara onödigt att jag yttrade mig i frågan, då jag varit en af dem, som utan reservation biträdde Utskottets förslag, detta förslag, som från många håll blifvit klandradt såsom det odugligaste, hvarmed Utskottet kunnat framkomma, men från andra håll erhållit beröm och erkännande, åtminstone derför att det utgör ett bevis för att Utskottet dock velat åstadkomma något i denna så viktiga fråga under denna riksdag. Till en början får jag nämna, att jag icke deltagit uti försvarsfrågans behandling sedan 1871 års lagtima och urtima riksdagar och är derföre icke bunden af innehållet uti 1873 års skrifvelse. Jag stälde mig då i likhet med majoriteten inom denna Kammare på deras sida, som ansågo, att de värnpligtiges öfningar icke skulle utsträckas en enda dag förrän på samma gång lindringar uti indelningsverkets tunga medgäfvos. Just på grund af dessa fordringar föll frågan vid dessa riksdagar. Sedermera förekom frågan ånyo två år derefter vid 1873 års riksdag, då en mängd motioner väcktes om indelningsverkets upphäfvande och grundskatternas afskaffande, och detta gaf anledning till den så mycket omtalade 1873 års Riksdags skrifvelse. Följden af denna skrifvelse blef ett förslag, som regeringen framlade vid 1875 års riksdag och som grundade sig uteslutande på allmän värnpligt med en öfningstid för beväringen uti de olika vapnen af 10¹/₂ månader för infanteriet, tolf månader för artilleriet och sjuutton månader för kavalleriet samt att beväringen skulle förläggas uti kaserner i städerna. Såsom antagligt var, måste detta förslag falla, och det föll äfven till följd af den fordrade, alltför långa öfningstiden samt derföre att bela vårt försvar skulle byggas uteslutande på allmän värnpligt, utan stam, något som icke heller jag vill ingå på. Så stod frågan till dess Kongl. Maj:t för denna Riksdag framlade det nya förslag, som nu varit föremål för det Särskilda Utskottets behandling. Vid tillsättningen af detta Utskott utsågs äfven jag till en af dess ledamöter, och detta fattade jag så, som vore det Kammarens mening

att denna gång göra något i frågan. Efter sex å sju veckors sorgfälliga bemödanden har Utskottet utarbetat det förslag, som som nu föreligger, efter mitt sätt att se saken, det bästa som på länge varit framlagdt för Riksdagen så i ena som i andra afseendet, förutsatt att man vill göra något till stärkande af den lefvande försvarskraften i vårt land. Uti sitt förslag hade regeringen begärt ett anslag af 400,000 kronor årligen för att åstadkomma åtskilliga lindringar uti indelningsverkets tunga mot det att de värnpliktigas öfningar skulle utsträckas till 62 mot nu varande 30 dagar. Denna summa har Utskottet höjt till 1,037,000 kronor eller mera än 2½ gånger så mycket som af Kongl. Maj:t begärdes. Nu invänder man visserligen att de ifrågasatta lindringarne icke motsvara de kostnader, som föranledas af öfningarnes utsträckning. Mig synes det, som vore det bättre att säga rent ut, att man icke vill hafva några lindringar och ingenting vill göra åt saken, ty detta synes vara det som man hufvudsakligen åsyftar med den ifrågasatta skrifvelsen. Om denna skrifvelse blir antagen — hvilket jag dock svårligen kan tro, eftersom Första Kammaren redan afslagit densamma — hvad blir då följden? Jo, att ej heller vid denna riksdag någon lösning erhålles på den viktiga försvarsfrågan och att hela skulden därför faller på landtmannapartiet eller majoriteten i denna Kammare. Det säges visserligen: framkom med ett annat förslag, som motsvarar våra fordringar, då äro vi redo att handla. Men männe icke äfven detta koume att röna samma öde just från samma håll? Det är dock icke, efter min tanke, genom att hålla alltför strängt på våra fordringar, äfven om de äro berättigade, som vi skola få våra stora frågor lösta på det sätt, som vi önska. Jag tänker härvid närmast på skjutstungan och våghållningen, hvilka äro af fullt lika vikt för oss och ännu mera betydande än frågan om indelningsverkets och grundskatternas aflyftande. Om vi derföre sätta oss alltför mycket på våra höga hästar och neka hvarje utsträckning af värnpligten och derigenom förhindra lösningen af försvarsfrågan på ett lämpligt sätt, då kan det till slut hända, och detta snart, nog, att vi få både regeringen och Första Kammaren emot oss, och då komma kanske frågorna om såväl indelningsverket som om skjuts- och våghållningsbesväret samt grundskatterna att för lång tid blifva oafgjorda och jordbruket få alla sina gamla onera orubbade; ty tro icke, mina vänner, att allt detta köpes för det pris som erbjudes i Herr Keys skrifvelseförslag. Kan det vara klokt af Kammaren eller landtmannapartiet att handla på sådant sätt? För min del vill jag icke åtaga mig det ansvar, som i sådant afseende kan drabba landtmannapartiet. Och af dessa skäl är det som jag yrkar bifall till Utskottets förslag. Det får stå för min räkning huru mycket mina åsikter än må klandras. Jag är här på denna plats icke bunden af andra föreskrifter än rikets grundlagar vid mitt riksdagsmannakalls utöfvande samt min egen öfvertygelse, och det är derföre som jag yrkar bifall Utskottets förslag.

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Häruti instämde Herr *Ehrenborg*.

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Herr Rydin: Då jag vid riksdagens början emottog den Kongl. propositionen och sedermera detta utskottsbetänkande, så kunde jag icke undertrycka en känsla af vemod öfver att man icke heller vid denna riksdag skulle kunna komma längre med försvarsfrågans lösning. Men detta vemod var äfven blandadt med någon känsla af glädje öfver att nu ändtligen finna ett sådant förslag framkommet, hvilket hade åtminstone någon utsigt att gå igenom. Jag styrktes ytterligare i denna min uppfattning genom de reservationer, som voro vidfogade detta förslag, ty hvar och en af dessa reservationer utgjorde likaledes ett *bestämt* förslag. Man hade sålunda öfvergifvit det hittills iakttagna sättet att angående försvarsfrågan yttra sig allenast i allmänna ordalag. Herr Bruhn föreslår i sin reservation en mindre ökning af tiden för de värnepligtiges vapenöfningar. Herr Danielson påyrkar större lindringar uti roteringsbördan än Utskottet föreslagit. Herr Lasse Jönsson har ett särskildt förslag, innehållande, äfven det, bestämda föreskrifter om tiden, då beväringsofningarne skulle utsträckas. Och Herr C. A. Larsson har framlagt grunder till ett förslag, som ovilkorligen skulle, om det blefve antaget, föra den stora frågan framåt. Detta förslag åtföljes af sifferuppgifter, som ungefär visa hvartlän antagandet af förslaget skulle leda, samt innehåller en bestämd förklaring, att beväringsofningarne skulle till en början omfatta 62 dagar men sedermera utsträckas till 90; att dessutom skulle finnas en stamtrupp, för hvilken ett begränsadt anslag borde beviljas och som, i händelse densamma ej kunde på frivillighetens väg vinnas, borde åstadkommas genom utskrifning. Här hafva vi således idén om allmän värnpligt godkänd. Man ser sålunda huruledes det arbete, som försiggått inom det Särskilda Utskottet, varit allvarligt och samlat dess ledamöter omkring den viktiga frågan för att åstadkomma åtminstone *något*. Den diskussion, som förts i denna Kammare, har äfven i allmänhet visat, hurusom hvar och en, hvilken åsigt han för öfrigt än tillhört, varit benägen att göra något för frågans lösning, ty man har insett nödvändigheten häraf. Detta Särskilda Utskott är sammansatt af ledamöter från båda Kamrarna. Andra Kammarens pluralitet eller det s. k. landtmannapartiet, har deri insatt personer, för hvilka detsamma hyser förtroende. Nåväl! alla dessa förtroendemän förklara enhälligt: "Vi måste hafva ett definitivt förslag". De hafva framlagt hvar och en sitt; men Utskottet framkommer med ett, hvarom alla kunna enas. Kan det manne under sådana förhållanden vara välbetänkt att öfvergifva detta Utskottets förslag. Hvad innebär nu den skrifvelse, på hvilken man i förening med afslag bjudes? Hvad finnes bakom densamma? Jo, — *ingenting!* Der finnes icke en enda punkt, som är så bestämd att icke, då frågan förekommer till slutligt afgörande, strider ovilkorligen måste framkallas. Denna skrifvelse skall likasom 1873 års skrifvelse medföra olika tolkningar och säkert helt andra än man på förhand kunnat ana. Hade i denna skrifvelse stått dessa ord: Regeringen må inom de gränser, som i skrifvelsen äro angifna, framlägga ett förslag och vi lofva att

bifalla detsamma, — då hade det dock varit något att hålla sig vid. Men nu kommer man i stället med ett alldeles obestämdt förslag, hvilket till på köpet — såsom hvar och en lätt kan fatta och såsom äfven Stats-Utskottets vice ordförande förklarade — tillkommit genom jemkningar och eftergifter på alla håll. Och hvilken enighet har man dermed vunnit? Jo, den olyckligaste af alla, nemligen enigheten att säga *nej!* Det heter visserligen, att "duo negativa affirmant" eller att två nej jaka. Men man söker förgäfvat att ur många "nej" få det slutliga svaret jakande. Och hvad innebär då detta samlade "nej"? Jo, en hisklig mängd möjligheter beroende af hvars och ens särskilda motiv för sitt nej, icke någon skymt af positiv verklighet. Vill man åstadkomma enighet och visa att enighet gifver styrka, då är det nödvändigt att de särskilda meningarne hos de olika fraktionerna inom denna Kammare bytas ut och sättas emot hvarandra och att man gör eftergifter på ömse sidor, på det att man till slut må kunna enas om ett bestämdt formuleradt positivt förslag. Och ett sådant ligger nu framför oss i Utskottets, som just kan sägas hvila på allas eftergifter mot alla. Att då i stället välja ett förslag af den beskaffenhet, att det bortdunstar i molnen och att ingen regering kan omfatta detsamma — ty regeringen skulle då "famna molnet i stället för Juno" — det kan icke vara rätt eller representationen värdigt. Men, frågas, efter denna välvilja och detta intresse för frågan — hvad är anledningen till att något bestämdt förslag icke blifvit framlagdt? Dertill spåra vi två skäl. Det ena ligger i missnöjet med regeringens förslag i afseende på skattelindringar hvarvid säges: någon grundsats, någon plan för afskrifningen är icke framlagd. Jag frågar, mine Herrar, är icke en plan framlagd? Läs Krigsministerns och Finansministerns yttranden till statsrådsprotokollet, beledsagadt af skattejemkningskomiténs betänkande och Kammarrådet Andersons förslag! Frågas då: är icke en plan delgifven Riksdagen? Men, säger man, man har icke upptagit *hela* planen i sitt förslag. Med afseende härå yttrar krigsministern: man kan icke *nu* uppgöra en så bestämd plan att *alla* omständigheter kunna förutses, utan man måste dertill hafva någon tid på sig. Hvad säger Finansministern? *Frågan om denna skatt, som skall komma i stället, är en så vigtig fråga, att den icke med ens kan lösas*, utau dertill behöfves betänketid. Dertill kan man, innan man gjort sig reda för huruledes medlen skola anskaffas, icke framlägga någon fullständig plan; man kan ej så tydligt se förhållandena 33 år framåt i tiden. Och man måste instämma häruti. Om en skrifvelse sådan som den nu föreslagna antages, kan den nuvarande regeringen åstadkomma något vidare i detta hänseende? Det är omöjligt! Den skulle kunna göra något, om man antog herr Bruhns förslag. Jag går till och med så långt, att jag anser, det herr Bruhn haft rätt uti hvad han sagt, att med hans förslag ett framsteg uti försvarsfrågan vinnes. i det han nemligen föreslår 45 dagars öfningsvid i stället för 30. Regeringen skulle vidare kunna framlägga ett nytt förslag i händelse någondera af Herr Danielsons, Herr Lasse Jönssons eller

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Ang. för-
scarsväsen-
dets ord-
nande.
(Forts.)

Herr C. A. Larssons meningar kunnat göra sig gällande hos landtmannapartiet. Men med detta skrifvelseförslag är det en omöjlighet! Ty en regering kan icke vara säker på att samtliga nej, som nu gruppera sig på ett håll, icke kunna gruppera sig på en annan sida, i händelse skrifvelsen skulle läggas till grund för förslaget.

Hvad är det vidare, som föranleder motståndet mot detta Utskottets förslag? Jo, det är hvad Herr C. A. Larsson på sitt vis sagt, men som ligger och gömmer sig hos hvar och en, nemligen det obehag, som är förenadt med att sända våra söner att en längre tid deltaga uti beväringsofningarne. Det är motviljan mot det *personliga* deltagandet i krigstjensten. Det är denna motvilja, som är den förherskande och som lägger hinder i vägen för hvarje förslag, som afser utveckling af beväringsskyldigheten och värnpligten. Man söker alla möjliga förevändningar för att komma ifrån denna skyldighet; man söker dem i knektekontrakten, man söker dem uti den eviga freden; man vill, med ett ord, på hvad sätt som helst undslippa värnpligten. Men, mine herrar, ett af våra största snillen har sagt, att den medborgerliga verksamheten står icke tillsammans med att beqvämligen låta administrera sig själavård, rättvisa, försvar; den medborgerliga verksamheten fordrar, att man skall betala med *sin person*; det är icke nog med att säga: jag gifver så mycket penningar som helst för att skaffa folk, som försvara fosterlandet — det fordrar, att jag skall *gå med* och försvara detsamma. Detta är en pligt, som icke kan åsidosättas, och jag är viss om att det icke finnes någon inom denna Kammare, hvilken icke, om jag frågade honom: vill ni försvara vårt fädernesland, skulle svara, *ja!*

På detta sätt stå vi och stampa mot hvarje slags utveckling och utvidgning af öfningstiden för beväringen. Vi våga icke taga steget, ty vi äro rädda för följderna; man skjuter oupphörligen än det ena och än det andra framför sig. Men mine Herrar, vi hafva äfven en pligt mot vår *fortid*, att i detta hänseende fortsätta hvad den börjat. Det var i dessa dagar för 65 år sedan då två af de förnämsta personer, som då styrde Europas öden, förklarade, den ene: sedan Sverige förlorat Finland, finnes icke mera något Sverige, och den andre: — på tillfrågan om han ämnade blanda sig uti tronföljarevalet — Sverige liknar med sina partier och sin orede en döende; det slocknar, vi behöfva icke bry oss om detsamma. Då Sverige var så svagt, då hade Sverige mod och hopp och satte såsom sin politiks mål Sveriges och Norges förening. Detta lyckades, och år 1812 genomfördes den grundsatsen, att *jemte* rotering och extra rotering *hvarje* svensk man skulle försvara sitt fosterland, under hvad stånd, namn och vilkor han än befunno sig.

Vi äro äfven skyldige vår *framtid* att uti den stora frågan vidtaga någon åtgärd. Man kan icke blunda för den nuvarande situationen, icke derfore, att den lyckan icke kan komma att vederfaras äfven oss att blifva förskonade från krig — derpå vill jag icke inlåta mig — utan derfore att ländernas blickar äro rig-

tade på oss. Men hvad ter sig väl då för dessa blickar? Jo, ett land, som förr i idéernas tjänst skickat i elden den ena afdelningen af sina medborgare efter den andra, utan att, äfven under förtviflade omständigheter, förlora modet, men som sedan det i många år gått framåt i materielt hänseende, i rikedom och lycka, nu i välmågens tider icke vill för sina bevaringsöfningar offra 62 dagar om året. Är detta ett svar att under sådana förhållanden gifva regeringen och det Särskilda Utskott, hvars af oss tillisatte förtroendemän dock gjort sitt bästa för frågans lösning? Jag för min del tror det icke, utan hoppas att skrifvelse förslaget skall med *nej* besvaras.

*Ang. försvarens
dets ordnande.
(Förte.)*

Herr Carl Ericson: Långa och många anföranden i denna fråga hafva i dag blifvit hållna och långa och många anföranden äro att förvänta. Jag skall därför icke länge upptaga Kammarrens tid och uppmärksamhet utan yttra mig kort.

Med anledning af herr Keys skrifvelseförslag och en del talares yttranden angående 1873 års Riksdags skrifvelse till Kongl. Maj:t vill jag, ehuru jag icke deltagit i Riksdagens beslut om denna skrifvelses aflåtande, förklara att jag till alla delar instämmer i densamma. I ingressen till den af Herr Key föreslagna skrifvelsen yttras, att Riksdagen vidhåller sina i 1873 års skrifvelse uttalade åsigtter. Herr Key har i sitt muntliga anförande sagt, att Riksdagen icke fått något svar på berörda skrifvelse; och åtskillige talare hafva med honom härutinnan instämt. Jag skall icke besvara Kammarren med att uppläsa den punkt i skrifvelsen, som beslår detta påstående; men jag kan icke underlåta att förklara, att det samma är alldeles obefogadt. 1875 års förslag är det sannaste svar, som Kongl. Maj:t kunnat gifva på 1873 års skrifvelse. Det hade därför varit mera honnett att medgifva det Riksdagen icke var beredd på att erkänna konsekvenserna af denna skrifvelse, än att, såsom nu skett, kasta skulden på Kongl. Maj:t. Ty Kongl. Maj:t har i denna fråga gjort hvad göras kunde.

Utskottets förslag tilltalar mig ingalunda. De mot detsamma afgifna reservationer af Herrar Lasse Jönsson och Carl Anders Larsson ega framför Utskottsmajoritetens förslag obestriddligen den fördelen, att med dem följer en lösning af frågan. Herr Carl Anders Larssons förslag tilltalar mig mycket, och om vid de enskilda förberedande förhandlingar i frågan, som egt rum före detta Kammarrens sammanträde, förslaget omfattats med mera uppmärksamhet och åtskilliga förändringar i några punkter skett, skulle jag också hafva lemnat min röst åt detta förslag. Nu föreligga emellertid endast tvenne förslag att välja emellan, Utskottets förslag och det af Herr Key framställda skrifvelseförslag. Det förra innebär något, huru otillfredsställande detta än må vara, det senare deremot intet, och är detta förhållande nog för att bestämma huru jag afgifver min röst. Herr Keys förslag innehåller i en punkt att öfningstiden för värnpliktige må, från nuvarande 30 dagar, under loppet af 15 år, smaningom ökas till *högst* 90

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

dagar. Då alla erkänna, att vår försvarskraft måste ökas, men här föreslås, att detta skall ske med 90 dagars öfningar *först om 15 år*, så måste ett sådant uttalande enligt min uppfattning anses i hög grad oförsvarligt.

Innan jag slutar mitt anförande, vill jag vädja till det parti inom Kammaren, till hvilket jag räknar mig, — jag vädjar ingalunda till deras fosterlandskänsla, ty den är efter min öfvertygelse lika varm hos dem, som hos någon annan svensk man — utan till deras förstånd med uppmaning till dem att icke låta ännu en riksdag förflyta, utan att något göres i försvarsfrågan.

Herr Hæggström: Föreliggande förslag från det särskilda Utskottet för försvarsväsendets ordnande synes mig, jemfördt vare sig med Kongl. Maj:ts proposition eller de vid betänkandet fogade reservationer vara såväl den förra som åtskilliga af de senare i ett hänseende vida underlägset. Af den Kongl. propositionen eller åtminstone af Herr Statsrådets och chefens för landtförsvarsdepartementet anförande till statsrådsprotokollet finner man tydligen hvarthän det i afseende på den nya försvarsorganisationen skulle bära enligt det Kongl. förslaget. Man finner deraf, att Kongl. Maj:t tänkt sig att vi, åtminstone i en ej aflägsen framtid, skulle hos oss införa allmän värnpligt, ungefär sådan den af Kongl. Maj:t vid 1875 års riksdag föreslogs. Härutinnan ligger, enligt min tanke, en förtjenst hos förslaget: man ser, som sagdt hvar det bär. Men detta är också förslagets enda förtjenst. Ty jag tror, att den lindring i rust- och rotehålets börda, som i förslaget erbjudes, är alltför ringa, hvilken åsigt Utskottet äfven hyst, då detsamma ock föreslagit en större lindring i nämnda börda, än Kongl. Maj:t gjort. Men Utskottet stannar härvid. Utskottet säger icke, huru man skall gå till väga, om man skall öfvergå till den allmänna värnepligten i dess fulla utsträckning, eller om man skall bibehålla indelningsverket eller i dess ställe anskaffa en värfvad stam; med ett ord Utskottet antyder alldeles icke, huru och på hvilken grund försvaret i framtiden skall utvecklas. Vid försvarsfrågans närvarande ståndpunkt tror jag dock, att något svar ovilkorligen bör gifvas derpå, huru man tänker sig den saken. Att detta svar ej heller finnes i det af Herr Key i dag framlagda skrifvelseförslaget, derom torde man icke behöfva mycket tvista. Om försvarsfrågan skulle komma tillbaka än en gång från regeringen åtföljdt af ett förslag, bygd på de af Herr Key angifna grunder — om nemligen regeringen skulle anse sig böra taga dessa grunder i öfvervägande och i enlighet med dem uppgöra ett nytt förslag, hvilket jag för min del högligen betvivlar — så kommer hela saken helt säkert att om igen slutas med en ny skrifvelse; och då står man der man står och vet ingenting.

Deremot synes mig en del af utskottsreservanternes förslag hafva den förtjensten, att man af dem åtminstone tydligt kan se hvarthän de peka, hvad man vill. Herr Carl Anders Larssons förslag t. ex. leder temligen raskt till allmän värnepligt efter

preussiskt mönster. Men då jag icke är någon beundrare af det preussiska försvarssystemet, kan jag icke heller förmås att biträda Herr Carl Anders Larssons förslag. Bland öfrige reservanternes förslag tilltalar mig i synnerhet Herr A. P. Danielssons, bland annat äfven af det skäl, att det skiljer mellan lindringarne i rust- och rotehållsbesvären samt grundskatternas afskrifning. Ty jag har aldrig kunnat förstå, hvarför dessa tvenne frågor skulle sammankopplas. Vid 1873 års riksdag uttalade jag också till protokollet såsom min åsigt, att det vore alldeles öfverfödigt att sammanbinda begge dessa frågor, utan att en hvar af dem borde lösas för sig. Reservanten har endast talat om rust- och rotehållsbesvären, men icke om grundskatterna, och derutinnan har han, i min tanke, gjort ganska rätt. Herr Danielsson synes mig också stå på en ganska god ståndpunkt i afseende på indelningsverket, då han erinrar, att Kongl. Maj:t både vid 1869 och 1871 års riksdagar uttalat den grundsats att, derest öfningstiden för beväringen utsträcktes, så borde en lindring eller afskrifning i indelningsverkets börda rust- och rotehållarne beredas, äfvensom att en *bestämd* summa borde fastställas, hvaröfver den kostnad, som det ålåg rust- och rotehållare att bestrida, icke fick gå. Kongl. Maj:t har dock i det nu framlagda förslaget i väsentlig mån frångått samma grundsats, minskningen i bördan har nu blifvit benämnd lindring i stället för afskrifning. På tal om lindringar har jag dock svårt att förstå, huru den föreslagna afskrifningen egentligen skulle utgöra någon lindring för rust- och rotehållarne. Ty om värnpligten skulle utsträckas till 62 dagar, så är det också tydligt och klart att de indelta trupperna måste komma att öfvas betydligt mera än nu. Det skulle nemligen i annat fall blifva omöjligt att för beväringen anskaffa nödigt underbefäl af korporaler och vice korporaler. Den i Kongl. propositionen erbjudna lindringen synes mig därför icke vara någon lindring, utan en klen ersättning för den ökade roterings- och rustningsbördan. Lindringen borde derfore sträckas så långt, att densamma i någon mån komme att motsvara den genom utsträckningen af arméns vapenöfningar, till följd af de ökade vapenöfningarne för beväringen, för rust- och rotehållarne ökade bördan af indelningsverket, och en sådan lindring eller afskrifning synes mig Herr Danielssons förslag erbjuda.

Jag skall icke länge upptaga tiden; men jag har ansett det vara en skyldighet för hvar och en i denna Kammar, och således äfven för mig, att angifva sin ståndpunkt i denna viktiga fråga.

Af det anförda torde vara klart, att jag icke för min del kan bifalla hvarken Herr Keys skrifvelseförslag eller Utskottets förslag. Ty Herr Keys förslag sammanbinder, i likhet med 1873 års skrifvelse frågan om indelningsverkets afskrifning med frågan om grundskatternas, och begge lemna frågan om försvarets definitiva ordnande liksom sväfvande i luften och kvarlemnar sålunda ett ständigt tvistefrö inom representationen. Återstår sålunda endast reservanternes förslag. Af dessa synes mig, såsom jag

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Ang. för-
svarsväsen-
dets ord-
nande.
(Forts.)

nämnt, Herr Danielssons vara det bästa. Jag yrkar således bifall till Herr Danielssons reservation, med den ändring, jag skall söka i korthet motivera. Jag gör detta icke derföre att jag kan hysa något hopp om att detta mitt yrkande här skall vinna framgång — ty om jag derom haft någon förhoppning, så skulle den hafva försvunnit, då jag hörde det lifliga bifall från ett stort antal Kammarens ledamöter, som kom Herr Keys yttrande på förmiddagen till del — utan derföre att jag anser Herr Danielssons förslag vara det bästa bland de förslag, som nu föreligga. Af detta skäl har jag såsom mitt upptagit Herr Danielssons förslag med några ändringar. Ehuru förslaget blifvit i Kammaren i tryck utdeladt, anhåller jag att, då det kanske vore oegentligt att icke här tillkännagifva innehållet af mitt yrkande i dess helhet, att få uppläsa detsamma. Jag yrkar sålunda, att Kammaren ville endast på det sätt bifalla Utskottets under punkten 2 A. gjorda hemställan, att dervid fogade förutsättningar eller vilkor under B. måtte få följande lydelse:

“B) med stöd af hvad ej mindre i Kongl. Maj:ts nådiga propositioner än ock i enskilda motioner föreslagits angående lättnader för rust- och rotehållet, samt i samband med lagens antagande, besluta lättnader och afskrifningar i rusthållnings- och roteringsbesvären att, så länge förestående lag är i verksamhet, rust- och rotehållet samt båtsmanshållet tillgodokomma; nemligen:

a) Hvarje gång rekryt insättes i nummer vid så väl rust- och rote- som båtsmanshållet lemna staten ett bidrag af 50 kronor. Denna så kallade rekryteringshjelp utgår från och med 1878;

b) Rusthåll, som effektivt rusta och hvilkas rustningsunderstöd ej uppgår till 200 kronor, erhålla från och med 1879 till remonsteringshjelp och hästens underhåll ett årligt bidrag af staten motsvarande $\frac{1}{3}$ af skilnaden emellan rustningsunderstödet och omnämnda summa, samt vidare, i den mån räntan och kronotionden eller det nuvarande rustnings-understödet afskrifves, ett tillskott motsvarande det belopp hvarmed sagda understöd genom afskrifningen minskas. — Vid Jemtlands hästjägarcorps erhåller likaledes hvarje nummer, som håller häst, från och med 1879 ett årligt statsbidrag motsvarande $\frac{1}{3}$ -del af den kostnad som kvarstår af 200 kronor, sedan värdet af ett rotenummers bidrag, på sätt mom. e) omförmäler, blifvit, jemte understödet från länets roteringskassa, afdraget;

c) Staten öfvertager från och med 1879 manskapets vid rusthållet beklädnad och beväring jemte annan utredning för detsamma, såsom sadelmundering, remtygs- och trosspersedlar; hvaremot staten samtidigt erhåller fri dispositionsrätt af i bruk varande, af rusthållarne anskaffade, motsvarande persedlar;

d) Från och med 1879 öfvertager staten beklädnadsskyldigheten samt kostnaden för anskaffningen af kappsäcken och småpersedlarne vid båtsmanshållet;

e) Sedan samtliga kostnader och besvär för karlens underhåll och afföning, med undantag af de i mom. c och d nämnda, blifvit för rust- och rotehållet beräknade, afskrifves och öfver-

tages af staten från och med 1880 *en tredjedel* af denna kostnad, samt vidare, ifall det i en framtid skulle befinnas att mera till karens underhåll och aflöning kunde erfordras, all öfverskjutande kostnad, så att rust- och rothålllets bidrag ej kommer att höjas utöfver det sålunda *för en gång bestämda*. Vid bestämmandet af sagda kostnader och besvär skall det 10-åriga medelpris läggas till grund, som inom hvarje län och de särskilda markegångsdistrikten uppkommer, då de i länets markegångstaxor för åren 1864—1873 åsatta värden å vakans-afgifter för rust- och rothåll jemföras; och kan den af rust- eller rothållsnumret utgående ersättningen för karens aflöning och underhåll, efter aftal med karens vid hans antagande, förvandlas i jord af motsvarande afkastning, spannmål eller andra fördelar, dock med rättighet för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att tillse det de aftalade förmanerna icke blifva till oskäligt värde beräknade;

f) För vakanta nummer vid så väl armén som flottan, hvilka i vakansafgifter erlägga mera än hvad för effektivt rustande eller roterande kan. enligt mom. e), varda bestämdt, nedsättes från och med 1880 vakansafgiften till medelvärdet af den summa som för effektivt nummer inom samma län kommer att betalas. Sådana vakanta nummer, som hitintills erlagt lägre vakansafgift än omrörda medelsumma, bibehållas dock fortfarande vid denna förmån;

g) Kan rust- eller rothållare vid ledigt blifvet nummer ej anskaffa mönstergild karl för en lega af 75 kronor med mindre än att lönen höjes utöfver hvad den afgående karens i lön erhållit, och vill rust- eller rothållare ej fylla hvad som i lega derutöfver erfordras, då skall staten, mot det rust- eller rothållarens afstår från rekryteringshjelpen och i stället betalar 50 kronor. genom vederbörande militärbefäl öfvertaga rekryteringen;

h) När, under fredstid, vid kavalleriregementena indelt nummerhäst inkallas till annan tjenstgöring än för öfning eller tjenstgöring af rotens karl, och hästen under denna tid får fel eller skada, skall den sålunda rusthållaren tillskyndade förlust af staten ersättas“.

För den händelse att punkten *B* bifalles med förestående förändringar och punkten *A* äfven godkännes, torde punkten *C* böra återremitteras, på det Utskottet måtte sättas i tillfälle att närmare beräkna de kostnader, hvilka genom ett bifall till punkterna *A* och *B* föranledas.

Med afseende på punkten *C* ber jag att få nämna, att jag icke varit i tillfälle att förskaffa mig eller haft tillgång på materialier för att göra en beräkning öfver de i denna punkt föreskottade kostnader, hvilka sannolikt komma att icke oväsentlig mån ökas, ty jag har sett, att de summor, som i Herr Danielssons reservation äro upptagna i denna punkt, icke förslå, och att icke så litet mera bör anslås. I händelse detta förslag kan tillvinna sig ett sådant understöd, att det kan gå igenom, vore det derför skäl att återremittera punkten *C* till Utskottet, som då kunde utreda och beräkna kostnaderna. Jag ber nu att i största korthet få redogöra för ändringarne i förslaget. Ändringarne i

Ang. försvarsärendets ordnande.
(Forts.)

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

mom. b) synas vara berättigade derigenom, att Utskottet, hvars förslag reservanten i denna del upptagit, som det vill synas mig, godtyckligt afvägt understödet till rusthållet i hvad det rör remonteringen och hästens underhåll, samt för öfrigt icke som reservanten önskade i mom. e) lemnat rusthållet ett vederlag lika med det för rotehålet föreslagna. Genom den ändring, som här är föreslagen, lemnas detta vederlag för rusthållet i allmänhet likasom för Jemtlands hästjägarecorps. Genom detta förslag blifva icke blott alla svagare rusthåll upphjelpa på ett väsentligt sätt, utan jemväl hela rustningsbördan fixerad, hvilket synes eftersträfvansvärdt icke minst för dem, som önska, att indelningsverket skall afskrifvas.

Ändringen i mom. d) betingas deraf, att då infanterirotehålet redan är frikalladt från beklädnaden, och rusthållet blifver det, om mom. e) antages, så bör samma skäl tala för enahanda befrielse vid båtsmanshållet.

I mom. e) är, såsom Herrarne finna, ingenting i hufvudsak ändradt utan endast, såsom jag föreställer mig, ett förtydligande af momentets innehåll enligt reservantens förslag. Ändringen i mom. f) betingas af reservantens förslag, hvilket syntes väl mycket godtyckligt och icke står i öfverensstämmelse med den konsekvens, som bör finnas i lindringarne. Genom ändringen äro vakanta nummers bidrag till försvarsväsendet, på sätt förslaget utvisar, bragt i öfverensstämmelse med öfriga föreslagna lindringar, utan att dock derigenom förnära dens eller deras rätt, som redan betala lägre vakansafgifter.

I mom. g) har jag blott gjort den ändring i reservantens förslag, att jag höjt rotens afgift, ifall den ej kan eller vill rekrytera, till samma belopp, som roten skall få, om den sjelf rekryterar.

Mom. h) skulle blifva oförändradt.

Vidare tillåter jag mig anmärka, att jag på ett par ställen framflyttat tiden för lindringarnes inträdande ett år, eller till 1879, detta emedan hela beräkningen och anslaget till kostnaderna ej nu behöfver utarbetas utan kan med större säkerhet och sedan Kongl. Maj:t tagit frågan om hand vid nästa riksdag afgöras.

Jag anhåller, Herr Talman, om proposition på bifall till detta förslag.

Herr von Geijer: Vi medföra i viss mån alla från föräldrahemmet den lika enkla som sublimes läran, att man vid hvarje tillfälle bör söka välja det rätta och undvika det orätta, men knappast har man utkommit i världen, förrän förhållandet gestaltar sig något olika, och så snart man inkommit i representationen är det knappast möjligt att alltid göra detta val, utan man är då ofta nog stäld i den egendomliga belägenheten att nödgas välja mellan det mindre goda och det än mindre goda. Vid detta tillfälle är det sålunda för mig och många andra icke fråga om, till hvilket förslag vi helst vilja gifva vårt votum, utan för oss återstår ingenting annat än att välja hvad som innebär det minst

origtiga och minst skadliga. Efter allt hvad man af den pågående diskussionen kunnat sluta, kommer den slutliga voteringen att afse antagande af särskilda Utskottets förslag eller det förslag till skrifvelse, som af en ärad ledamot å kalmarbanken vid diskussionens början framlades. När man nu betraktar de tvenne handlingar, om hvilka man skall gå att votera, förekommer det mig, att särskilda Utskottets förslag i sig innebär en del mycket godt och en del, om hvilken man icke kan säga detta; men då jag jemför detta förslag med skrifvelseförslaget, måste jag gifva Utskottets förslag företräde. Det ifrågavarande skrifvelseförslaget innebär nemligen icke något positivt, vid hvilket man kan våga att fästa sig. Då det icke kommer att af Första Kammaren antagas, blifver det ju alldeles betydelselöst, och äfven om det i form af skrifvelse framkomme till Kongl. Maj:t och om Kongl. Maj:t på dessa grunder exempelvis skulle utarbeta ett nytt förslag, är det dock ingalunda säkert att, då förslaget återkommer från Kongl. Maj:t, de, som nu förklara sig ense om detsamma, då jemväl skola enas om konsekvenserna deraf.

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Om Utskottets förslag kan jag lika litet säga att det är det rätta, ty äfven öfver detta förslag finnes likasom en öfverskrift, sådana de gamle satte den vid ingången till sina boningar: "Akta dig för gårdshunden". Det hvilat nemligen i detta förslag en tystnad öfver framtiden; icke en flik af slöjan är lyftad. Jag vill i detta hänseende vädja till en reservants, Herr Wijkanders ord: "Utskottets majoritet har vid behandlingen af dessa lagförslag oafåtligt sträfvat att låta den med krigets fordringar numera icke förenliga organisationstanken: "stam och beväring", så vidt möjligt framträda, men deremot undertryckt hvarje ord eller stadgande, som i sig kunde innebära en möjlighet af framtida öfvergång till en ren värnpligtsorganisation. Djupt öfvertygad å min sida att hvarje krigsförfattning, som i vår tid skall kunna vara för fosterlandets försvar betryggande, måste vara grundad på allmän värnpligt, får jag emot denna Utskottets uppfattning, äfvensom emot större delen af Utskottets på densamma grundade motivering, nedlägga min reservation". Det är dessa ord jag begagnar för att uttrycka min mening om den del af Utskottets förslag, hvilken jag icke gillar och som ej står i öfverensstämmelse med min uppfattning om grunderna för en ny härorganisation. Jag kan med så mycket större skäl åberopa dessa ord, som de innefatta en tanke, som icke hos mig upprunnit vid genomläsandet af förutnämnda reservation, utan som jag redan för länge sedan hyst och uttalat. För 7 år sedan yttrade jag i denna Kammare, att indelningsverket alltid varit och skulle alltid förblifva ej ett stöd för men väl ett hinder mot hvarje arméorganisation i Sverige. Det är derföre jag vågat citera ofvan anförda reservation såsom stående i full öfverensstämmelse med mina nyss berörda åsigter. Det är således min mening att ingen arméorganisation är berättigad att, såsom jag under loppet af många år hört uttalas, ställas på nationel grund, utan den bör fotas på tidsenlig grund. Intet folk i Europa har försvaret byggt

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

på nationel grund utan på tidsenlig, men för oss kan ingen tidsenlig arméorganisation komma till stånd så länge indelningsverket står kvar; och åt denna inrättning är icke något djupare grundskott gifvet än genom ett bifall till Utskottets förslag. Så länge indelningsverket står vid sidan af värnpligtssystemet, kan icke någon väsentlig utveckling af detta senare system försiggå.

Om jag vidare betraktar det nu ifrågasatta skrifvelseförslaget till Kongl. Maj:t, så innehålles deruti icke annat än, förutom hänvisningar till en oviss framtid, en antydning af en utsträckning af öfningstiden till ett maximum af 90 dagar. Jag medgifver att 90 dagar är mer än de 62, hvarom Utskottet talar; men jag har större hopp om att man skall komma längre fram mot målet om 62 dagars öfningar i dag antoges, än om i dag antoges 90 dagars. I samma skrifvelseförslag, som jag endast hunnit som hastigast genomläsa men icke närmare begrunda, förekommer äfven bland annat att nyssnämnda 90 dagars beväringsofningar skola ske i baracker. Anser man då verkligen detta vara ett så förträffligt påfund; är det så ofantligt stora besparingar man tror sig kunna åstadkomma genom att förlägga de beväringsskyldige i baracker under sommartiden, i stället för att, såsom i andra länder sker, under vintertiden öfva de värnpligtige i kaserner? Härigenom är man långt ifrån att bidra till det åsyftade målet att åstadkomma någon lindring i de värnpligtiges personliga offer. Deremot eger detta Utskottets förslag en vigtig och obestriddig förtjenst, då deruti innehålles en bestämd organisation af beväringen, hvilket är af största vikt vid en mobilisering och hvilket för den skull väl måtte af Kammaren antagas.

Jag anser icke de lindringar, som enligt Utskottets förslag skola lemnas åt rust- och rotehållare, på minsta sätt motsvara den ökade värnpligten. Men jag vågar i följd af Hans Excellens Herr Statsministerns yttrande tro, att, derest Riksdagen skulle vilja medgifva de föreslagna betydliga lindringarne åt rust- och rotehållarne, regeringen äfven skall acceptera dem; och för min del gör jag det gerna, emedan jag föreställer mig att vi derigenom hafva gjort väl endast ett litet framsteg på arméorganisationens väg, men på samma gång tagit ett stort steg till nedbrytandet af det hinder för samma organisation, som ligger i indelningsverket. Om vi, såsom Hans Excellens äfven yttrade, kunna nedbringa de årliga kostnaderna för indelningsverket från $4\frac{1}{2}$ till $3\frac{1}{2}$ millioner kronor eller derunder, så blir det mycket lättare att derefter vare sig afskrifva eller lindra. Nu finnas de som anse, att vi icke böra antaga Utskottets förslag utan ett sådant system, som medgifver 3 procents årlig aflösning eller afskrifning under 33 år, hvarigenom man småningom skulle komma till samma resultat. Man erinre sig då den intermittenta källan, man komme då i håg, att man lika fort kan tömma ett kärl, då med vissa afbrott utkastas en stor vattenstråle, som om en mindre sådan kontinuerligt flyter. Jag är således öfvertygad om att, vi genom bifall till Utskottets förslag lika fort, ja förr, lösa detta problem än genom nyssnämnda afskrifning under 33 år. Men å andra sidan

kan det mycket lätt hända att, derest icke detta Utskottets förslag nu antages, det kommer att dröja mycket länge innan ett dylikt förslag ånyo framlägges. Det är därför jag icke kan förstå, hvarföre icke de, som, i likhet med mig, ifrigt önska indelningsverkets aflyftande, med mera välvilja omfatta ett sådant förslag. Det är för mig oförklarligt.

Det torde icke egentligen vara lämpligt — och ingen annan talare har före mig gjort det — att nu vidröra förslaget innehåll hvad värnpligtslagen angår. Jag vill således icke heller inlåta mig derpå. Jag vill blott fästa uppmärksamheten på, att den förändring i Kongl. Maj:ts förslag i denna paragraf, Utskottet föreslagit, eller att värnpligtsålderns början skulle framflyttas till 21 år i stället för 18 år, som Kongl. Maj:t föreslagit, icke är tidsenlig, då hittills ingen nation i Europa antagit 21 år såsom den ålder, då en person först är skyldig inträda bland de värnpligtige. utan ansett, att en yngling redan vid 18 års ålder bör deltaga i landets försvar, då fienden öfverskridit dess gränser. Är fienden i landet, är det också nog svårare att hindra en 18 årig yngling än en äldre man från deltagande i försvaret, och därför anser jag det vara bättre att i tid i organisationen anvisa ynglingen dess plats i ledet än att vid krigstillfälle nödgas göra det. Vid 18 års ålder kan dessutom en hvar tjena sin konung och sitt land, och "den som tjena kan sin kung, är redan gammal nog".

Man har här mycket vädjat till den allmänna meningen, men jag vet icke, om det kan vara skäl att nu och i denna form tala derom. Den allmänna meningen har valt oss — det måste erkännas — men den har icke valt oss med förutsättning, att vi under den tid, vi äro dess representanter, skulle vara i en ständig vaxelverkan med den eller taga intryck af dess föreställningssätt. Ett sådant förhållande skulle ju slutligen leda till kommunernas inflytande på representationen och på sådant vilkor skulle jag icke vilja vara representant. Blott min egen åsigt om hvad som är rätt, får leda mig. Dessutom är en allmän värnpligtslag en sak som sällan eller aldrig tillkommit på det sätt, att den först utgått från mängden. utan sålunda, att den först utgått från få och derefter accepterats af mängden. Skulle man deremot vänta till dess den med välbehag mottages af eller utginge från mängden, blefve visst aldrig något af.

Ett lämpligare ögonblick för frågans lösning än det närvarande — eller om också icke för dess lösning, så dock för antagande af grunder för en framtida lösning deraf — kommer icke lätt tillbaka i vår tid; och jag liksom känner på mig, att, om icke något nu göres, jag icke skall komma att upplefva det, hvarför jag länge ifrat: att få se Sveriges försvar bygd på allmän värnpligt och icke på indelningsverket. Går detta ögonblick obegagnadt förbi, torde det också dröja länge, innan sådana fördelar, som nu erjudas rust- och rotehållarne, som lättnad i dem åliggande besvär.

Jag tillåter mig vördsamt yrka bifall till Utskottets förslag.

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Ang. för-
svarsväsen-
dets ord-
nande.
(Forts.)

Friherre Leijonhufvud: Det är verkligen ogerna, som jag i qväll begärt ordet. dels därför att af de framställda förslagen just icke något särdeles tilltalar mig, och dels därför att det jag skulle vilja säga, åtminstone till största delen, redan blifvit yttradt af andre talare; men jag har dock ansett mig skyldig mig sjelf att till Kammarens protokoll yttra några ord för att antyda min ställning till frågan.

Af de framställda förslagen förekommer i första hand Utskottets. Jag har aldrig varit någon varm vän till 1875 års förslag, emedan det, efter mitt förmenande, lider af väsentliga brister och deribland ej minst af den, att icke hafva någon utsigt till att blifva antaget af svenska folket. Vid sådant förhållande kan jag icke mycket beklaga, att Utskottet i sin inledning uttalat sig mot detsamma. De militäriska fel, hvilka jag dervid har att anmärka, grunda sig hufvudsakligen derpå, att enligt detsamma alla värnepliktige skulle uttagas till lika långa öfningar, hvilket, efter mitt förmenande icke låter sig förena med en militärisk god organisation så vidt man icke vill utsträcka öfningarne så långt, att de blifva alltför betungande. Bland de öfriga framställda förslagen — jag vill sedermera återkomma till Utskottets — är att bemärka det af Herr Key afgifna. Jag öfverensstämmer med honom deruti, att jag lika med honom önskar och tror, att det för oss lämpligaste är att hafva en arméorganisation, grundad på stam och beväring. Då jag begagnar ordet *stam*, ber jag få nämna, att åtminstone här skilnaden mellan *stam* och *kader* är svår att uppgifva. Vill man närmare definiera denna skilnad, finner man, att *stam* beror mera på uppsättningssättet och *kader* på användningen, ty *kader* är ett franskt ord, som betyder *ram*, hvadan *kader* i militäriskt hänseende blir den ram, i hvilken man har att passa in beväringen och således bilda en taktisk enhet, med hvilken man kan gå i fält. Man kan bilda en *kader* på flera sätt. Den kan bestå af befäl och soldater men också endast befäl och underbefäl. Nu inser en hvar, att således hvarje *stam* vid krigstillfälle blifver en *kader*.

I hvad fall som helst hör befälet till både stammen och kadern. Det är icke det minsta tvifvelaktigt att både den nu varande värfvade och indelta armén i händelse af mobilisering måste tjenstgöra såsom *kader*. Det kan vara fråga om olika uppsättningssätt, men i öfrigt gestaltar sig saken ungefär lika. Att döma af det sätt, hvarpå landtmannapartiet uppfattat saken, är det tydligt, att för dem orden *stam* och *kader* äro nära liktydiga då de vilja hafva en frivilligt uppsatt och *längre tid tjenstgörande stam*. I detta senare kan jag i hufvudsak med dem instämma. Men då Herr Key vill hafva denna *stam* värfvad och af statsverket aflönad, så hyser jag för min del stor fruktan att en på detta sätt upprättad och underhållen *stam* i längden ej kan ega bestånd. Visserligen är det sagdt att om man betalar bra, man bör kunna påräkna folk till soldater så väl som till hvad annat uppdrag som helst, och att lika som rust- och rotehållarne hitills måst anskaffa och bekosta manskapet, så kan staten, som är rikare, göra

det hädanefter. Men om vid sådant förändradt förhållande Kongl. Maj:t säger till Riksdagen: aflöningen till stamsoldater växer och det behöfs mera penningar! Måne det är alldeles säkert att Riksdagen genast beviljar hvad som äskas? Visst hafva Herrar Carl Anders Larsson och Liss Olof Larsson gått i borgen för landtmannapartiets offervillighet i detta fall och Herr Jöns Pehrsson har accepterat denna vaxel på framtiden, men det oaktadt är jag icke fullt säker. Jag har fullt förtroende till dessa redbara män, men huru länge sitta de qvar såsom representanter. Måhända äro de borta redan om 2 år, men säkert äro de borta före utgången af den tidsperiod, för hvilken jag fordrar garanti. Man säger visserligen, att de för stamtruppens aflöning erforderliga medel skola garanteras genom lag, men jag ville först se denna lag formulerad, innan jag känner mig trygg. Att Riksdagen åter skulle gifva Kongl. Maj:t oinskränkt kredit att taga så mycket som behöfs för dessa aflöningar, är väl icke antagligt. Åtminstone tror jag det icke. Kommer Kongl. Maj:t med begäran om större anslag till aflöning åt stamsoldater, så händer lätt att Riksdagen svarar, det regeringen vill öfva soldaterna *för mycket* och att penningarne dertill ej räcka till, men att om öfningarne ned-sättas t. ex. till hälften, penningarne nog räcka till. I den riktningen kan dock icke Kongl. Maj:ts mening gå.

Samma skrifvelseförslag innehåller äfven bestämmelser om grundskatternas afskrifning och är äfven i så måtto slägt med 1873 års skrifvelse, bedröflig i åminnelse. Att sammanbinda saker som icke ega naturligt sammanhang med hvarandra, anser jag leda till att snärja omkull, snarare än att hålla uppe en fråga. Enligt mitt förmenande äro 3 särskilda frågor här sammanfogade, nemligen 1:o frågan om ny, allmän skyldighet för svenska folket, att oberoende af samhällsklass och oberoende af förmögenhetsvilkor, om rust- eller rotehållare eller ingenting, göra utsträckt vapentjänst, 2:o frågan om lättnaden i indelningsverket och 3:o frågan om afskrifning af grundskatterna. Den andra af dessa frågor eller huru vida *billigheten* talar för att rust- och rotehållare erhålla lättnader uti dem åliggande skyldighet att uppsätta och underhålla stammanskap, vill jag gerna särskildt taga i betraktande, ty jag anser att hvarje tunga, som är pålagd statens medborgare, bör lättas och aflyftas, så snart staten kan undvara den samma, men då man såsom skäl för lättnad i rustnings- och roteringsbördan säger, att det är klart att den indelta soldaten kommer att öfvas mycket mera om beväringens öfning ökas och att såledesrust- och rotehållarnes börda blifver tyngre, och att af de detta skäl behöfva någon ersättning, så kan jag för min del icke biträda denna åsigt, emedan rust- och rotehållarne i sjelfva verket icke komme att härigenom blifva lidande. Till en början skall beväringens öfningar, såsom Kongl. Maj:t nu föreslagit, ej draga längre tid än som den indelta armén i alla fall är samlad. Således blir i sjelfva verket för den närmaste framtiden ingen drygare öfningstunga pålagd rust- och rotehållaren än den redan nuvarande, och om korporaler och vice korporaler få någon ökad

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Ang. för-
svarsväsen-
dets ord-
nande.
(Forts.)

tjänstgöring, kunna de få kontant ersättning af staten för tillökningen i arbete, så att ej heller i det afseendet rust- och rotehållarne tillskyndas någon större börda än förut.

Äfven beträffande grundskatterna hyser jag samma mening. Om man kan visa mig att staten är i stånd att inom den afskrifningstid, som här ifrågasättes, efterskänka dessa utan tvifvel ojemnt fördelade och tryckande skatter, så vill jag för min del medverka till deras afskaffande, på samma sätt som jag skulle göra med hvarje annan skatt, staten kan undvara. Men att nu uppställa en definitiv afskrifningsplan för vissa år och framställa anspråk att statsmakterna genast utan föregående fullständig utredning skola fastställa denna plan, kan jag icke gå in på. Först må man framlägga en fullgod beräkning och utredning, som visar att hvarje års afskrifning icke blir större än att statens inom andra skatteområden ökade inkomster kunna betäcka bristen och staten sålunda är i stånd att bära afskrifningen. En så beskaffad utredning saknas ännu. Man har i det fallet endast erbjudit oss förhoppningar, hvilka likväl lätt kunna svika. Det behöfs blott ett krig i vårt granskap och dermed importens hämmande eller minskning hvarmed följer en minskning i tullintrader; det behöfs blott att Riksdagen beslutar en ny lag för bränvinstillverkningen och staten kan gå i mistning om en stor del af sina inkomster. Saken är således icke utredd och vi böra derföre ej nu kasta oss in på afskrifningsfrågan. Allra minst böra vi sammanbinda denna fråga med den om en ny arméorganisation, ty den hör icke dit.

En talare har under åberopande af de gamla knektkontrakten framhållit nödvändigheten af att bereda rust- och rotehållare ersättning för den ifrågasatta tillökningen i beväringens öfningstid. Häremot ber jag få invända, att till en början alla regementen icke hafva knektkontrakt med vilkor om frihet från utskrifning och rusthållarne hafva inga alls. Dessutom, skulle knektkontrakten anses gälla i detta fall, så skulle de hafva gjort det år 1812, då beväringensinstitutionen infördes i landet eller år 1860, då den nya beväringsslagen antogs. Nu förhåller det sig så, att — hvilket icke torde vara känt af alla — 1860 års beväringsslag icke innehåller ett ord om öfningstiden. Frågan härom är en ren penningfråga och det beror på Kongl. Maj:t att i hvarje särskildt fall ordna öfningarne. I Kongl. förordningen den 9 Februari 1861, pag. 19, heter det: "uti fredstid vilje Wi, särskildt för hvarje år, i näder förordna om den vapenöfning, de dertill förbundne beväringsskyldige skola för året undergå". Häraf ser man, att denna fråga om *skyldigheten* att "exercera beväring" redan är afgjord. Att Kongl. Maj:t i detta afseende emellertid icke vill gå längre än hvad hittills varit vanligt, utan att dessförinnan hafva hört Riksdagen, är ganska naturligt. Men skyldigheten är redan åtagen och någon ersättning i utbyte derför kan således icke nu komma i fråga.

Jag anhåller nu att till besvarande få upptaga ett par yttranden som en talare, Herr Carl Ifvarsson, här för en stund sedan föalde. Det förekom honom som om, enligt den nu föreslagna

värnpligtslagen, de värnpligtiges ena klass skulle kunna föras utom rikets gränser, under det han ville, att de värnpligtige icke alls skulle kunna användas annat än inom rikets gränser. Jag vill härvid anmärka, att redan enligt gällande beväringslag bevärningen kan kommanderas att gå utom rikets gränser. För öfrigt är det långt ifrån så fördelaktigt att föra krig inom eget land, att man alltid bör föredraga det, om man till äfventyrs har valfrihet i detta afseende och kan förlägga striden utom sina egna gränser. Så länge jag lefver, skall jag för min del anse ett krig, der ej nödvändigheten tvingar oss dertill, vara en stor olycka för vårt land. Men en sådan nödvändighet kan inträffa. Vi hafva nemligen af krigshistorien sett, huru som mer än ett land tvungits att förklara sig *för* eller *emot* den ena eller den andra krigande makten. Och skulle vi under sådana förhållanden hafva att välja mellan att försvara oss inom eller utom Sveriges gränser, så anser jag det vara omöjligt att kunna på förhand absolut bestämma den blifvande krigsskådeplatsen. Att dertill utse sitt eget land, om valet står fritt, anser jag i alla händelser oklokt, ty krig inom egna gränser är såsom nyss sagdt, en hård lott.

Vidare yttrade Herr Ifvarsson sin önskan, att bevärningen måtte bemötas med samma välvilja som andra lärjungar och icke blifva trakasserad, som han uttryckte sig. Detta ordet trakassera var ett hårdt ord och dertill obefogadt. Jag tror dock att talaren icke så noga öfvervägt detsamma, då han yttrade det. Om emellertid förhållandet mellan befäl och bevärning någon gång icke alldeles varit sådant det bort vara, torde sådant kunna tillskrifvas den korta tid öfningarne pågå och att beväringsynglingen derunder icke hinner blifva intresserad för den sak, hvori han instrueras. Men saken kan jemväl ofta bero på okunnighet hos beväringsmanskapet och om då någon otålighet stundom skulle uppstå hos instruktören, må sådant, om ej försvaras, dock ej dömas för strängt. Jag är emellertid fullt säker på, att Kongl. Maj:t och dess krigsminister skola omsorgsfullt låta öfvervaka att missförhållanden i detta afseende icke skola ega rum.

Slutligen fälde Herr Ifvarsson ett yttrande, som icke passar riktigt bra ihop med den garanti Herr Liss Olof Larsson m. fl. ville lemna oss beträffande det nya systemets framtid. Han yttrade nemligen att om, efter antagande af Herr Keys förslag, tungan blefve för stor eller landet finge njuta af en långvarig fred, så kunde vi nöja oss med mindre öfningar. Det kan jag för ingen del gå in på, bördan må än blifva oss tung. Ty vi hafva väl icke påtagit oss den derföre att det varit lätt och lustigt, utan derföre, att det varit nödvändigt. Icke heller kan jag vara med om att inskränka bevärningens öfningstid derföre, att vi varit så lyckliga att hafva fått njuta af en långvarig fred. Ty ju längre freden varar, ju kortare är det till den dag kriget står för dörren.

Beträffande slutligen Utskottets här föreliggande förslag, är jag af samma tanke derom, som Herr Axel Bergström, hvarjemte jag instämmer i hvad Hans Excellens Herr Statsministern i frågan yttrat. Val anser jag de i förslaget förekommande eftergif-

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

terna och lättnaderna i sjelfva verket vara större än jag med godt hjerta skulle vilja medgifva i form af ersättning för den nu i fråga varande tillökningen i beväringens öfningstid. Men för att komma till ett resultat i frågan, om ock ringa, ser jag mig föranlåten att rösta för Utskottets förslag sådant det nu föreligger.

Herr Hjelm: Jag har icke begärt ordet för att bemöta de talare, som hafva en annan åsigt än jag och de med mig lika tänkande. Det är tillräckligt gjordt förut vid de många tillfällen, denna fråga varit å bane. Skälen mot och med äro enahanda nu som förr anförda. Jag har intagit detta rum endast för att i korthet tillkännagifva de skäl, som bestämma mig att använda den mig anförtrödda voterings sedeln på sätt jag ämnar göra. Under åren 1870 och 71 egnade jag ett allvarligt studium åt denna fråga och då stadgades redan hos mig den öfvertygelse, som ännu i dag i densamma leder mig. Jag kommer på grund deraf att i valet mellan de olika förslag, som här blifvit framlagda, att rösta för Herr Keys eller, som är detsamma, landtmannapartiets skrifvelseförslag. Jag gör det derföre, att militärer numera i allmänhet, och speciellt i denna Kammare år 1875 Herr Grefve Björnstjerna, en general, yttrat, att den nu varande indelta armén jemte beväringen icke kan anses utgöra ett tillräckligt försvar för vårt land. Jag gör det *derföre*, att jag tror och är förvissad om, att knektekontrakten äro af privaträttslig natur och böra såsom sådana respekteras. Åtminstone är detta kontrakt för det län jag tillhör, och som är näst dalaallmogens det äldsta, sådant, eller privaträttsligt. Vidare röstar jag för skrifvelseförslaget *derföre*, att genom indelningsverkets afskaffande och en skattereglerings genomförande medelst afskrifvande det kunde blifva ett *slut* på dessa olyckliga slitningar mellan rust- och rotehållare å ena och icke rust- och rotehållare på andra sidan. Vidare *derföre* att officerare i allmänhet vid de indelta regementena vid roteringar och rote-syner må komma ur tillfälle att vidare bemöta allmogen så som tyvärr på många ställen skett och som gifvit verklig anledning till missbelåtenhet bland den roterade allmogen. Vidare *derföre* att förslaget antyder om ändringar i våra uti vissa hänseenden, om jag så får säga, obilliga kommunallagar, hvarigenom inom vissa kommuner en stundom förekommande, ganska olidlig, despotism kan utöfvas; vidare *derföre* att försvarsfrågans lösning enligt 1873 års skrifvelse är, efter min öfvertygelse, *det enda rätta* sättet att tillvägagå i detta hänseende och *allra mest* röstar jag för detta förslag *derföre* att jag hoppas att det skall leda derhän att vi i vårt land få ett verkligt försvar och derigenom få denna så länge på dagordningen stående fråga löst, ty så länge den är oafgjord komma ock dessa strider emellan de olika partierna och samhällsklasserna att förefinnas, och de äro otrefliga, samt framför allt i politiskt hänseende *mycket skadliga* för vårt land.

Det har i början af dagens plenum yttrats från statsrådsbänken, att, om detta skrifvelseförslag antages, frågan derigenom än vidare uppskjutes och såväl Biskop Rundgren som flera andra

talare hafva påstått detsamma. Om så skulle ske, är det åtminstone icke, i fall förslaget i denna Kammare segrar, majoritetens i denna Kammare fel. Det är då Medkammarens fel, och vi kunna i sådant fall två våra händer, ty vi stå fast vid 1873 års skrifvelse. Jag skulle önska att Medkammaren, som deltagit i denna samma skrifvelse, äfven gjorde detsamma. Men gör Medkammaren icke så, är det denna Kammare, som gifvit grundskottet till frågans uppskjutande, icke vi. Jag yrkar utan vidare tal bifall till Herr Keys skrifvelseförslag.

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Herr *Johannes Andersson* i Knarrevik förenade sig med Herr *Hjelm*.

Herr *Nils Larson*: Sedan den talare, som först i dag på förmiddagen hade ordet, förklarar, att det förslag, som han då framlade, utgjorde produkten af ömsesidiga medgifvanden bland dem, som öfverenskommit om detta förslag, så uttalade Hans Excellens Herr Statsministern någon tveksamhet, huruvida regeringen skulle kunna vara så säker på att dessa medgifvanden framgent vidhöles, för den händelse Riksdagen skulle komma att förena sig om en skrifvelse i enlighet med detta förslag och Kongl. Maj:t på grund deraf framlade ett förnyadt förslag till försvarsväsendets ordnande och grundskatternas afskrifvande m. m. Jag tror mig icke behöfva deri spåra någon skymt af förebräelse mot landtmannapartiet för vacklande hållning, men jag ber dock att få för min egen del förklara att, då jag deltagit i öfverenskomnelsen om det först nämnda förslaget och jag dervid gjort medgifvanden, jag icke var omedveten om min pligt att också hålla dem.

Medan jag har ordet ber jag tillika att i korthet få uttala en önskan med, afseende å en blifvande lag angående den allmänna värnpligten. Denna önskan innefattar för det första att i denna lag icke måtte inflyta en sådan bestämmelse, som förekommer i 7 § af det nu framlagda förslaget, hvilken paragraf lyder sålunda:

“Rörande utskrifne värnpligtiges befrielse från tjenstgöring under krigstid meddelar Konungen de föreskrifter, som för rikets tjenst och det allmännas behof finnas vara påkallade“.

Jag hyser denna önskan derföre, att lagen icke måtte gifva någon anledning till möjliga misstankar om mannamån.

För det andra önskar jag, i öfverensstämmelse med hvad en ärad talare på hallandsbänken på förmiddagen i denna Kammare yrkat, att de värnpligtige icke må kunna, utan Riksdagens medgifvande i hvarje särskildt fall, föras utom de förenade rikenas gränser, d. v. s. att den bestämmelse, som förekommer i 4 mom. af 25 § i Utskottets förslag, måtte utsträckas äfven till beväringens första uppbåd.

Jag slutar med att yrka bifall till det förslag, deruti jag förklarar mig hafva deltagit.

Med Herr *Nils Larson* instämde Herr *Berglind*.

Andra Kammarens Prot. 1877. N:o 42.

Ang. försvars-
sakens
dets ord-
nande.
(Forts.)

Grefve Björnstjerna: Sedan så många talare redan yttrat sig, är det gifvet att jag nu kan tillägga endast ganska litet. Jag måste likvisst medgifva, att det har varit med en vemodig känsla jag åhört den öfverläggning som här pågått. Sedan många år tillbaka erkänna alla, att vårt försvarsverk befinner sig i ett högst bedröfligt skick; alla erkänna att något *måste* göras, alla yttra fosterländska ord, som jag är öfvertygad gå från allas hjertan — men ingenting uträttas! Man skrifer det ena året efter det andra till Kongl. Maj:ts regering; Kongl. Maj:ts regering söker rätta sig derefter, och riksdagen derpå — förkastas Kongl. Maj:ts förslag.

Man säger nu att den skrifvelse som 1873 års Riksdag aflät, den har regeringen icke ställt sig till efterrättelse. För min del måste jag på det lifligaste bestrida detta. När man läser denna skrifvelse finner man ju tydligt, att den afsåg att den nya arméorganisationen skulle grundas på allmän värnpligt. Ingen lärar väl kunna bestrida att detta i 1875 års förslag var iakttaget. Vidare skulle enligt nämnda skrifvelse armén hafva en från de värnpligtige uttagen befälsstam, hvarmed förstods "icke blott öfverbefäl utan äfven underofficerare, korporaler, vice korporaler och kadersoldater". Jag hemställer om icke allt detta fans i 1875 års förslag. Var icke hela underbefälkadern tagen ur de värnpligtiges led? Funnos icke uppställda flera tusen kader-soldater: de s. k. "eliterne"? Jo visst! Jag kan således icke se hvaruti regeringen icke ställt sig ofta nämnda skrifvelse till efterrättelse.

Men, säger man — och den ärade vice ordföranden i Stats-Utskottet i främsta rummet: det var icke Riksdagens mening att få förslaget uteslutande grundadt på värnpligt; vi ville hafva en blandning af gammalt och nytt, och nu skola vi skriva så tydligt att regeringen icke kan missförstå oss. Derföre framlägga vi detta skrifvelseförslag, och om en härordning grundad derpå upp-göres, skola vi som *en* man rösta derför. Ja, jag är öfvertygad att de som så säga också tänka göra det, men under diskussionens fortgång har redan visat sig, att desse Herrar icke äro så alldeles eniga derom. Vi hafva t. ex. nyss hört så väl Herr Nils Petersson som den siste talaren förklara, att de icke ville vara med om saken, så vida ej åtskilliga i deras tanke önskvärda grund-lagsändringar vidtoges, bland annat att Konungen hvarken skulle hafva rätt att förklara krig, eller att utan Riksdagens medgifvande föra trupperna utom rikets gränser.

Det är en vigtig sak denna sist nämnda; då den kommit på tal, anhåller jag att få med ett par ord besvara den siste talarens yttrande i frågan.

Enligt min tanke skulle det vara det största misstag man kunde begå, om man införde den af honom förordade inskränkn-ingen i Konungens rätt. Jag hemställer blott huru ett sådant stadgande skulle taga sig ut tillämpadt på flottan — jag förmodar att fartygen få lof att åtminstone någon gång lemna hamnen. Hvad åter armén angår, skall jag söka uppställa saken temli-

gen lättfattligt. Om en rysk armécorps infaller öfver Torneå, och de svenska trupperna lyckas kasta honom tillbaka öfver elfven, skola vi då stå kvar på stranden och vänta till dess Riksdagen gifver oss lof att gå öfver floden och förfölja fienden? Nej, jag tror sannerligen icke att något så enfaldigt bör komma i fråga.

Att regeringen icke kan kasta landet i något opåkalladt anfallskrig, detta är deremot klart, ty man kan icke föra krig utan penningar, och utan att Riksdagen gifver penningar kan således icke en gång en mobilisering ske, mycket mindre ett krig.

Herr Nils Petersson vill äfven hafva en annan förändring, innan Herr Keys arméförslag sättes i verket; krigslagarne böra först ändras. Detta är icke heller så lätt gjordt.

Det synes således att de Herrar, som kommit öfverens om skrifvelsen, icke äro så alldeles eniga då tillämpningen skall ske. Må man derföre förlåta mig om jag fortfarande är öfvertygad att, om än ett på skrifvelsen grundadt förslag framläggas, går det på samma sätt som förut — Ingenting blir af.

Men icke nog härmed! Jag betviflar att Kongl. Maj:ts regering skulle vilja antaga ett sådant förslag som det af Herr Key här framlagda. Den första och viktigaste anmärkning som jag har att deremot göra är den, att beväringsofningarne först under loppet af 15 år så småningom skola förlängas till *högst* 90 dagar. Det kan således blifva mycket *mindre* — det kan blifva några få dagar, och på denna stora sak skall man vänta i 15 år! — Visserligen har jag hört sägas, att en nations lif räknas icke efter år utan efter *sekler*, men det är dock nästan mycket att vänta i 15 år på att få några få dagars utsträckt beväringsofning. Att regeringen skulle vilja binda sig vid något sådant, derpå tviflar jag på det högsta.

Den andra anmärkningen — och som flere talare redan framställt — är den, att, då man efter 1875 års förslag tänkte sig uttaga underbefäl och kadersoldater eller eliter ur de värnpligtiges leder, så föreslår man här deremot att stamtruppen skulle bildas af värfvadt folk. Hvar man skulle taga dem vet jag icke.

Herr Carl Ifvarsson har yttrat, att endast man betalar väl, så är det icke tvifvel underkastadt att man också skall få dem, och deruti må han hafva rätt, men om man skall betala dessa karlar med 200 kronor hvar och bibehålla samma styrka som den nuvarande indelta armén, eller omkring 30,000 man, så är det icke mindre än ungefär 6,000,000 kronor om året vi få det nöjet att betala för att hafva dessa s. k. stamsoldater spridda kring hela landet. Betänker man denna summas storlek, är det ganska osäkert om Riksdagen särdeles länge kan vilja fortfarande bibehålla ett sådant system.

Det lärer väl dessutom af litet hvar vara erkändt, att ett af indelningsverkets största fel är, att man icke ur denna trupp kan vara säker att erhålla tillräckligt och dugligt underbefäl. Det förefaller mig vara alldeles solklart att med en sådan trupp, som den man här velat tillskapa, hvilken måste blifva snarare sämre och ej bättre än den indelta, den öfverklagade olägenheten måste blifva ännu

Ang. försvarsärendets ordnande.
(Forts.)

Ang. för-
svarsväsen-
dets ord-
mande.
(Forts.)

större än förut. Jag tillåter mig för öfrigt anmärka, att detta stora fel kommer att oförändradt kvarstå, så länge stamtruppen uteslutande rekryteras från den fattigaste delen af befolkningen, den som af behöfvat tvingas att mot en viss summa penningar låta lega sig till krigstjänst. Desse soldater kunna icke stå på en sådan bildningsgrad att de, åtminstone i allmänhet, utgöra ett lämpligt befäl för en beväring, i hvars leder landets mest bildade män äro skyldige att inträda.

En föregående talare har redan påpekat Herr Carl Ifvarssons märkliga ord, att i händelse vi skulle vara nog lycklige att ännu längre få behålla freden, så kunde det vara mycket möjligt, att den nu till högst 90 dagar föreslagna öfningen för de värnpligtige skulle kunna ytterligare inskränkas, samt att, om det visade sig vara allt för dyrt att värfva stamtruppen, kunde äfven den minskas.

Uti en sådan möjlighet ligger något, som måste göra det ogörligt för regeringen att antaga förslaget.

Medan jag är inne på detta ämne, måste jag yttra några ord om Herr Carl Ifvarssons nyss gjorda förklarande att, om det skulle visa sig, att de värnpligtige under den tid de voro sammandragna, kunde erhålla någon skolbildning eller intellektuel utveckling, då kunde det vara möjligt att nationen skulle ytterligare utsträcka öfningstiden. Han tillade, att under de nuvarande beväringsofningarne hade detta likväl icke visat sig vara förhållandet.

För min del får jag bekänna, att jag icke förstår, huru en så skarpsinnig person som Herr Carl Ifvarsson kunnat komma fram med en sådan sofism. Jag kan icke förstå huru det skulle vara möjligt att under nuvarande öfningar, som räcka i 15 dagar, hinna meddela beväringen någon intellektuel bildning. Då man exerceerat i 8 timmar dagligen, äro både befäl och manskap så uttröttade, att de icke kunna sysselsätta sig med studier, utan allt för väl behöfva hvila. Jag tillägger, att jag fruktar att så blir förhållandet, äfven om öfningstiden utsträcker till två månader.

Först om vi få en öfningstid för de värnpligtige, sådan som 1875 års förslag innehåller, först då kan det låta sig göra att med de egentliga vapenöfningarne förena uppfostringsanstalter för manskapet. Aldrig kan man begära att detta skall ske hvarken under 30 eller 62 dagars öfningstid.

Att jag icke är någon beundrare af det nuvarande indelningsverket, tror jag Herrarne litet hvar hafva sig bekant; detta icke derföre att icke sjelfva truppen är ganska god, utan derföre att hela styrkan är alldeles för ringa att utgöra ett verkligt försvar. Jag måste derför äfven på det lifligaste ogilla den punkt uti Utskottets förslag, der det talas om det kraftiga försvar, landet för närvarande eger uti sin indelta och värfvade armé; så är tyvärr icke förhållandet. Hela det antal stamtrupper, hvarmed vi kunna möta fienden, kan icke beräknas högre än till omkring 20,000 man, när man från styrkan på papperet frändrager oexercerade rekryter, gamla uttjenade soldater, instruktörer för första klassens beväring, hvilka icke utom i yttersta nödfall få dragas ut i fält,

träng-, sjukvårdssoldater m. fl. Denna styrka är så liten, att den ensam är fullkomligt otillräcklig. Detta torde lätteligen inses.

Att vi således måste till största delen bygga vårt försvar på beväring, lärer väl icke kunna bestridas.

Frågan blir då, huru man skall kunna gifva denna beväring en sådan öfning, att man kan föra den mot fienden med hopp om framgång, icke helt enkelt leda landets ungdom till slagtbänken. Det förefaller mig därför oförklarligt att icke en hvar, som tänker sig in i saken, lifligt önskar att öfningstiden utsträcktes så långt, att nödig färdighet i vapnens bruk kunde derunder vinnas.

Skulle någon till mig framställa den fråga, huru vida jag trodde att beväringen under 62 dagars öfningar kunde blifva fullt öfvad, måste jag derpå svara nej, men detta har icke heller Kongl. Maj:t tänkt sig och, jag vågar påstå, icke heller Utskottet. Utskottets förslag är ett steg framåt, och detta ganska betydligt. Då jag erkänner detta, nödgas jag dock fästa Herr Bruhns uppmärksamhet derpå, att genom dessa 62 dagars öfning gifvas de värnpliktige blott hälften af den militära utbildning, som våra infanterirekryter för närvarande erhålla; dessa genomgå nemligen tvenne rekryt- och tvenne regementsmöten, eller tillsammans 120 dagar, innan de anses såsom fullt utbildade.

Hvad åter kavallerirekryterne angår, skola dessa nu, innan de approberas, genomgå 3 månaders exercisskvadroner samt 2:ne regementsmöten, eller tillsammans 8 månader. De värnpliktige vid rytteriet få således endast en fjerdedel så lång öfning, som rekryterne, men äfven detta är onekligen en förbättring mot de nuvarande förhållandena.

Då man nu icke kan hoppas att med ens här i landet införa ett värnpligtsystem sådant, som erfordras för att göra vårt folk fullt krigsdugligt, tror jag att man gör rätt, om man till en början stannar vid hvad Särskilda Utskottet föreslagit.

De tre största olägenheter som vidlåda vårt nuvarande försvarsverk äro för det första, att den nuvarande armén jemte fem klasser beväring är för svag att utgöra ett tillräckligt försvar; att den nuvarande organisationen icke tillåter en hastig mobilisering, samt att beväringsofningarne äro allt för obetydliga och korta. Hvad det först nämnda felet angår, torde Herrarne hafva sig bekant att alla de komitéer, som varit tillsatta för att utarbeta förslag till ny arméorganisation, utgått från den åsigten, att 100,000 man vore den minsta styrka vår opererande armé borde ega. Man har dervid antagit, att då Sverige år 1809, under de tryckta förhållanden som då rådde, kunde hålla en dylik styrka på krigsfot, borde vi icke under de lyckliga förhållanden, som nu en längre tid rådt, betviffa landets förmåga att uppställa en minst lika stor krigshär.

Den armé vi för närvarande ega, jemte beväringen, uppgår dock ej till detta belopp; 1:a klassens beväring är endast afsedd att användas såsom ersättningstrupp, den bör således afräknas från effektiva styrkan. Vi hafva således egentligen blott fyra åldersklasser beväring, ej fem, att i farans stund skicka mot fienden.

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Ang. för-
svarsväsen-
dets ord-
nande.
(Forts.)

Dessa 4 klasser skulle visserligen jemte stamtruppen uppvisa en ganska aktningsvärd styrka, om blott, såsom Herr Carl Anders Larsson beräknar, ingen menniska dör mellan 21 och 50 års ålder. Vi kunde då påräkna 80,000 beväringar. men ty värr är det icke så väl; enligt alla sannolikhetsberäkningar, som blifvit uppgjorda, stiger totalbeloppet af dessa fyra klasser endast till 60,000, och att detta antal är otillräckligt, är obestridligt.

Hvad vi derfor i första rummet måste afse vid en ny arméorganisation är att anskaffa tillräckligt med folk för att hålla armén fulltalig och ersätta inträffande förluster. Detta få vi genom de 12 beväringssklasser Utskottet föreslagit.

Den andra stora anmärkningen mot det nuvarande förhållandet är omöjligheten att hastigt kunna mobilisera armén. Vi hafva för närvarande icke den ringaste reda på hvar våra beväringssynglingar befinna sig, sedan de gjort sina möten. Äfven detta afhjelpes genom bifall till Utskottets förslag.

Hvad slutligen de allt för inskränkta öfningarne beträffar, har jag redan förut framhållit, att åtminstone någon förbättring deri vinnes om Utskottets förslag antages.

Man torde invända, att det nog vore godt och nyttigt med sådana utsträckta öfningar för de värnpligtige, men att de upprättade knektekontrakten tillförsäkra rust- och rotehållare att icke behöfva deltaga i någon som helst värnpligt. Jag vill icke tvista om knektekontraktens innehåll och om den utskrifning, hvarifrån bonden, hans söner och drängar derigenom voro befriade är det samma som beväringsskyldigheten, jag vill endast påminna Herarne om, huru utskrifningen gick till efter 1642, då man första gången beslöt att utskrifning till krigstjenst skulle utgå efter gård-datalet. Hela den till krigstjenst dugliga befolkningen i häradet samlades, och der plockade befäl och kronobetjening ut dem som de ansågo lämpligast och till krigstjenst mest passande. Man skulle visserligen börja med drängarne och taga bonden sist, men då det var befålet som bedömde lämpligheten, kunde väl hända att bonden togs först, och deremot fans ingen appell. Jag hemställer om det fins någon likhet mellan denna utskrifning och den värnpligt, som nu är gällande. Den ena var ett åliggande för jorden; den andra åter är en skyldighet, som åligger hvarje fri man utan undantag.

Jag lemnar emellertid kontrakten i sitt värde och påminner blott att Konung och Riksdag år 1812 beslöto, att hvarje svensk man skall deltaga i fäderneslandets försvar, och detta antingen han hade något knektekontrakt eller icke. Dermed är den saken afgjord. Sedan dess är legning afskaffad, men deremot ingen lag antagen, som stadgar huru många dagar de årliga vapenöfningarne skola fortgå; detta var och är helt och hållet en penningefråga.

Det är således, såsom flere föregående talare äfven visat, nu icke fråga om något annat än en utsträckning af en skyldighet som redan finnes.

Då jag säger detta, medgifver jag likväl gerna, att billighet och rättvisa fordra att rust- och rotehållarne erhålla godtgörelse

för den ökade börda, som genom den föreslagna förändringen i öfningarne kan komma att drabba dem. Den utgift, som den förlängda beväringsofningen i och för sig medför, är visserligen icke betydlig. Den inskränker sig till att några korporaler få stanna kvar vid första beväringmötet 27 dagar längre än förut.

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

De skola nu ligga der i 15 dagar; om då dessa få personer i stället stanna kvar i 42 dygn, kan väl icke detta sägas vara någon nämnvärd tillökning i rust- och rotehållarnes bördor. Men i olikhet med en värd talare anser jag att om detta Utskottets förslag nu antages, kommer detta att medföra en ganska betydlig tillökning i öfningstiden för stamtruppen, så vida nemligen man ur denna stamtrupp skall kunna påräkna dugliga befälsämnen; och vid sådant förhållande anser jag äfven billigheten fordra, att åt rust- och rotehållare beredes någon ersättning för den tillökning i tungan, som i följd deraf blir dem pålagd; en sådan ersättning har Utskottet också föreslagit, och dertill en ganska riklig ersättning, långt rikligare än hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Mig förefaller att Utskottet dessutom varit ganska lyckligt i valet af de lindringar det ansett sig böra förorda. Tydligt är att, då öfningstiden för stamtruppen förlänges, också så väl karl som häst och mundering slitas mera än förut, lika klart är äfven då, att någon ersättning för denna ökade slitning bör rust- och rotehållarne beredas, således lindring för dem som hålla häst eller karl, men ingen för dem hvilka endast erlägga vakansafgift. Att den lindring Utskottet föreslagit icke är obetydlig måste väl äfven erkännas, då den, såsom af en talare blifvit visadt, t. ex. i medeltal för hvarje rusthåll i Skåne uppgår till icke mindre än 65 kronor om året. Då jag således anser dessa lindringar utgöra en mer än tillräcklig ersättning åt rust- och rotehållare, kommer jag att rösta för bifall till Utskottets förslag. Enligt min tanke är detta också det enda praktiska sätt, hvarpå man kan hoppas aflösa indelningsverket. Ty om man blott fortgår på denna väg och, allt efter som man utsträcker de värnpligtiges öfningstid, lindrar eller afskrifver någon motsvarande del af den tunga som trycker rust- och rotehållaren, så kommer man slutligen derhän, att då en gång den nya härorganisationen står fullt färdig, är det äfven i samma ögonblick slut med indelningsverket. På alla dessa skäl hoppas jag att vi nu slutligen en gång skola i denna stora fråga komma från ord till handling, således icke blott tala utan verkligen besluta något för vårt lands förvar.

Det land som år efter år undanskjuter lösningen af denna vigtiga fråga, som endast aflåter den ena skifvelsen efter den andra utan att någonsin skrida till handling, ett sådant land utsätter sig för oberäkneliga faror. Det land som icke har mod att göra några uppoffringar för sitt försvar, det landet har förverkat rättigheten att finnas till, och slutet kan blifva sådant, att dess söner en gång nödgas underkasta sig en ganska långt utsträckt krigstjänst, men då icke för att värna eget fosterland utan att tillfredsställa eröfrarens nyck. Att icke ett sådant öde måste förestå vårt fosterland, det hoppas jag, men just därför hoppas

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

jag äfven att, vi i dag skola tala och handla, icke såsom rust- och rotehållare eller stadsrepresentanter, icke som ledamöter af landtmanna- eller intelligenspartiet utan endast såsom svenskar!
Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Key: Jag ber Kammarens ledamöter om tillgift för det jag på denna sena timma åter tager till ordet; men då så mycket ogillande, så mycket klander kommit det af mig framlagda skrifvelseförslaget till del, så torde det tillåtas mig att till besvarande få upptaga åtminstone någon del af alla de många framställda anmärkningarne: att bemöta *samliga* blefve att missbruka Herrarnes redan hårdt pröfvade tålamod.

Den siste ärade talaren, och mången med honom, har yttrat tvifvel, huru vida man kunde tro oss på vårt nu utsagda ord, emedan, som han sade, under diskussionen skulle framkommit en sådan mängd förbehåll, förtydliganden och förklaringar i olika riktningar från den ene eller andre af dem som slutit sig kring det skrifvelseförslag, som af mig blifvit framlagdt. Så hade man fått höra hvarjehanda olikartade önskningsmål framställas af Herr Nils Petersson, af Herr Liss Olof Larsson och af Herr Carl Ifvarsson, den enes i det syftet, den andres i ett annat. Ja, mine Herrar, äfven jag skulle kunna hafva för egen del åtskilliga önskningsmål att frambara. Jag sade redan i förmiddags att jag skulle hafva önskat att gå mycket längre än i skrifvelsen blifvit förslaget. Jag skulle önskat en mindre talrik stam och en mera utsträckt värnpligt. Jag skulle vidare kunna önskat åtskilligt annat, som Herrarne återfinna i min reservation mot Särskilda Utskottets betänkande vid 1875 års riksdag. Med ett ord, jag kunde hafva mycket att önska jag också! Men egendomligt har det varit att höra från motsidan, från just dem som klandrat våra förmenta förbehåll, huru som alla, eller åtminstone de allra flesta af dessa våra motståndare, hvilka här förordat Utskottets förslag, hafva uttryckligen förklarat, att de *icke* voro nöjda med detta Utskottets förslag; tvärtom, de voro *alla* missnöjda dermed; det tillfredsstälde dem icke fullt, den ene mer, den andre mindre, men allt detta oaktadt kräfde *deras* pligt mot fosterlandet ett antagande af samma förslag. Skulle man icke kunna vända om denna sats och säga att vi, äfven vi, som enat oss om detta skrifvelseförslag, *vi* hafva deremot åtskilligt, den ene ett, den andre ett annat, men detta oaktadt hafva äfven vi funnit oss af *vår* fosterlandskärlek manade att sluta oss kring detta skrifvelseförslag.

Mine Herrar, jag ber att få instämma i de verkligen fosterländska och varmhjertade ord, som en gammal motståndare till mig, den ärade talaren på stockholmsbanken här midt öfver, uttalade och åt hvilka jag ber att få lemna mitt erkännande. Jag har sällan känt mig tilltalad af något hans yttrande, men så mycket mera i vissa delar af det han i afton afgaf. Emellertid kan jag, bland åtskilligt annat, icke underlåta att med ogillande fästa mig vid åtminstone ett af hans uttryck, i fall jag icke missuppfattade det: samma, att de med mig liktänkande icke vore konsekventa i annat än i

inkonsequenser. Mine Herrar, låtom oss icke hålla efterräkning med hvarandra! öfver hvad vi hafva sagt. Kongl. Maj:t sjelf har ju sagt så mycket. Den näst föregående krigsministern framlade *tre* och den nuvarande har framlagt *två* härordningsförslag. Intet af dessa hvarandra olika fem förslag har antagits. Huru många olika komitéer i härordningsfrågan hafva vi icke haft, och i huru många sådana har icke den siste ärade talaren sjelf suttit? Huru många hvarandra motsägende komitébetänkanden hafva icke framlagts, om hvilka generaler och fackmän hvarje gång förklarar, att de i dessa utlåtanden framlagda förslag vore de enda rätta och lika orubbliga som om deras grundval hade varit af granit? Nej, mine Herrar, just af fosterlandskänsla, just af känslan af att man bör underordna sina egna tankar om hvad man i det ögonblick denna tanke fick form ansåg vara det rätta för en bättre insigt, just deraf hafva dessa olika meningar tid efter annan uppstått. Och då vi icke tillåta oss att klandra någon enda för detta, så fordra äfven vi att icke blifva klandrade och att blifva trodda på våra ord.

Emot den ärade talaren på upsalabänken skall jag dock bedja att få särskildt vända mig för att besvara de allt för skarpa uttryck, som han begagnade, då han klandrade vårt förslag. Jag vill icke upprifva gamla sår; jag vill icke påminna om arten af de strider, som förut förefallit i denna Kammare. Men, mine Herrar, när jag erinrar om, att under det Sveriges samtliga städer erlägga en vakansafgift för 885, säger — 885 — båtsmän, så måste den öfriga delen af landet underhålla icke blott 5,652 båtsmän, utan äfven 6,705 kavallerister och 20,176 infanterister, således öfver 32,533 nummer; när jag erinrar om att Blekinge län med en folkmängd, som icke fullt motsvarar Stockholms stad, måste underhålla 1,500 båtsmän, men Stockholms stad endast har 437 satta på vakans, att Södra Møre måste effektivt uppsätta 801 båtsmän, men Göteborgs stad, ehuru med större folkmängd, endast håller 80, och dessa också på vakans, när jag erinrar om allt detta, sker det icke precis för att göra någon häntydan, men det vill jag säga, att man icke bör allt för öfvermodigt klandra oss, ty, då man här vill genomdrifva denna 62 dagars öfningstid, såsom det nu uteslutande heter, i fosterlandets *namn*, så kunde den tanken lätt uppstå, att detta sker icke så alldeles enbart uti *fosterlandets intresse*, utan fastmera för att om möjligt genom en "flankrörelse" vinna ett fältslag, som *partiintresset* förlorade vid 1871 års riksdag.

Den ärade talaren på vaxjöbänken har mycket sysselsatt sig med att beräkna omöjligheten af att finna en stam, sådan som förslaget afser. Han sade att den årliga rekryteringen uppgick till 1,500 man, och den ärade talaren på stockholmsbänken, hvars anförande jag nyss omnämnde, hemstälde också huru vida det vore möjligt att, då man nu icke kunde få ett enda värfvadtsregemente fulltaligt, blifva i stånd att rekrytera en stamtrupp, sådan som den hvilken blifvit af oss föreslagen. Ja, man kan räkna och räkna på olika sätt. Men efter mitt sätt att räkna rekryteraras årligen 2,500 man. Ty vi skola besinna, att äfven den indelta

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

armén behöfver rekryteras. Äfven för denna måste manskap anskaffas, fastän det är för rust- och rotehallarnes penningar, som detta sker. Då så är förhållandet, och den *verkliga rekryteringen* således för närvarande uppgår till omkring 2,500 man årligen, tron I icke, mine Herrar, att hela Sverige, om det vill, skall kunna värfva ett för ifrågavarande ändamål tillräckligt stort antal, omkring 5,000 man, mot skälig betalning?

Här har mycket ordats om 1873 års skrifvelse, och åtskilliga citat ur densamma hafva upplästs, hvarmed man velat leda i bevis att *Utskottets* nu föreliggande förslag är, om jag så får säga, den rätta distillationen ur denna skrifvelse, hvaremot det af mig väckta skrifvelseförslaget *icke* skulle vara det. Det må då tillåtas äfven mig att med vårt förslag få jemföra åtskilliga uttryck ur 1873 års skrifvelse, uti hvilken, jag upprepar det ännu en gång, äfven jag haft min andel, den må nu varit större eller mindre.

På pag. 28 heter det tydligt: "gången af de förhandlingar, som under senare åren inom representationen egt rum i fråga om härens organisation, har visat de stora svårigheter, som möta, om man vill, med bibehållande af indelningsverket såsom grundval. ordna försvaret i enlighet med det nyare krigsväsendets fordringar. Vid sådant förhållande, och då å ena sidan det blifvit uppenbart, att de olika meningarne i detta hänseende knappast kunna med hvarandra förenas, men å andra sidan ordnandet af rikets försvar är en fråga af den maktpåliggande beskaffenhet, att den ovilkorligen måste på en säker grundval lösas — (märken väl, mine Herrar! intet öfvergångsförslag, som tages i dag och lappas på i morgon!) — har det syntes Riksdagen att det vore för det hela fördelaktigare, om en fullständig plan, afsedd att för framtiden blifva gällande, förelades Riksdagen, än om dess åtgärd påkallades för ett förslag, hufvudsakligen bestämdt att bilda en öfvergång till något nytt." Är nu *Utskottets* förslag, som Herrarne vilja påtruga oss, ett förslag om en *fullständig plan, afsedd att för framtiden blifva gällande?* Är detta utskottsförslag, mine Herrar! som säger att: "den indelta soldaten hädanefter måste bibringas den öfning, som erfordras att han må kunna befordras till underbefäl såsom korporal och vice korporal"; som säger att man icke får förbise: "att ökade öfningar för de värnpligtige erfordra längre årlig tjenstgöring af de indelta trupperna, och att ökade kraf på dessas krigsduglighet, hvilka kraf värda så mycket större, ju mindre indelta härens mansstyrka blifver i förhållande till det reservmanskap (beväringen) som han i farans stund skall sammanhålla och leda, komma att medföra stegrad kostnad för de indelta truppers anskaffning och underhåll"; som framhåller den "pålitliga "försvarskraft" vårt land eger i den "värfvade och indelta armén", och som vill fortfarande bibehålla svårigheten för rust- och rotehallare: "att finna lämplige rekryter, hvilken måste ökas, allt efter som soldatens tjenstgöring varder mera trägen" är detta ett förslag, ett utskottsbetänkande i öfverensstämmelse med 1873 års skrifvelse, som definitivt utdömer indelningsverket?

Längre fram i samma 1873 års skrifvelse heter det: "och då

i fråga om lämpligheten att i vår arméorganisation samtidigt söka bibehålla indelningsverket och genomföra en betydligt utsträckt allmän värnpligt, meningsskiljaktigheterna visat sig vara af nästan oförenlig natur, har det syntts Riksdagen, att, huru gagneligt och för våra förhållanden lämpligt indelningsverket än må under nu förfluten tid visat sig vara, afseendet på dess framtida bibehållande nu borde vika för nödvändigheten att bereda en snart inträdande trygghet i afseende på landets försvar. ett säkert skydd för dess inre förkofran“. Nå väl, innebära dessa ord att indelningsverket skall bibehållas, eller uttalas icke tydligt den åsigten, att det bör vid en viss gifven tidpunkt försvinna? Jag anhåller att få svar derpå.

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Vidare heter det, allt i samma 1873 års skrifvelse: “Vid tillämpningen synes likväl denna nya organisation endast småningom och steg för steg kunna träda i verkställighet, så mycket mera som vårt nuvarande försvarsverk enligt sakens natur endast efter hand skulle kunna förändras och lemna rum för en ny härordning“. Då här står att den nya organisationen endast småningom och steg för steg skall träda i verkställighet, och det af oss framlagda skrifvelsesförslaget innehåller, att detta skulle ske inom en tidrymd af femton år, så frågar jag om icke äfven detta öfverensstämmer med hvartannat. Hvad mena Herrarne eljest med uttrycket: “småningom“? Jag tycker att en tid af femton år icke är för lång för ett “småningom“.

Vidare talar 1873 års skrifvelse om anskaffande af en duglig befälsstam, “hvarmed lärer förstås icke blott öfverbefäl, utan äfven underofficerare, korporaler, vice korporaler och kadersoldater“. Det är således “*icke blott*“ befälsstammen som härmed åsyftas. Nu beror det på om man skall anse beteckningen “kadersoldat“ liktydig med “stamsoldat“. Jag vet att Herrar fackmän äro här om af olika meningar. Men om man icke uppgör för sig allt för fina distinktioner, så torde det väl få antagas, att begreppen kadersoldat och stamsoldat äro något så när liktydiga, och antager man detta, så torde äfven få medgifvas att det af mig framlagda förslag, som afser en stam uppgående till ungefär den nu varande, står i full öfverensstämmelse, äfven i detta fall, med 1873 års skrifvelse.

Vidare säger 1873 års skrifvelse: “När afskrifning sker af grundskatterna. lärer den olikhet i bevillning efter andra artikeln, som nu gäller för jordbruksfastighet och för all annan fastighet, äfvensom den bevillning, som nu enligt tredje artikeln särskildt utgöres af en viss klass af jordbruksfastigheter, böra försvinna och en revision så väl af bevillningsförordningen som af de på densamma i vissa delar byggda kommunalförfattningarne i syfte att bereda likställighet mellan olika klasser af medborgare böra företagas, hvarvid torde böra iakttagas, att den förhöjda bevillningen icke bör inträda förr än en deremot svarande lindring i skattebördorna blifvit vidtagen“. Herrarne återfinna, om icke samma ord dock alldeles samma innehåll i vårt nu framlagda förslag.

1873 års skrifvelse slutar nemligen med en underdånig anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes i sammanhang med det förslag

Ang. för-
svarsösen-
dets ord-
nande.
(Forts.)

till ny arméorganisation, som framdeles blefve af Kongl. Maj:t och Riksdagen antaget, "i nåder föreslå stadganden, genom hvilka efter en måttstock af tre procent årlig afskrifning ej mindre rustnings- och roteringsbesvären med deraf härflytande kostnader komme att efter hand minskas och slutligen försvinna, än äfven grundskatterna upphöra, mot det att jordbruksfastighet åsättes bevilning efter samma grunder, som gälla för all annan fastighet; börande den antagna arméorganisationen träda i verkställighet först sedan nämnda stadganden om rustnings- och roteringsbesvärens samt grundskatternas afskaffande likaledes blifvit af Konung och Riksdag antagna". Skrifvelsen säger sålunda alldeles tydligt att den nya arméorganisationen icke bör komma till verkställighet förr än förslaget till grundskatternas och indelningsverkets afskaffande blifvit af Konung och Riksdag antaget. Nu vågar man påstå, att Utskottets utlåtande innehåller i det stora hela alldeles detsamma, som 1873 års förslag, och låtsar att frågan om grundskatternas och indelningsverkets afskaffande är *en bagatell*. Mine Herrar! jag skall gifva Eder några få exempel på hvad denna bagatell, hvilken icke alls finnes uppmärksammas i Utskottets förslag, men som är gjord till vilkor för den nya härordningen, enligt 1873 års förslag, verkligen innebär.

1873 års skrifvelse nämner angående grundskatterna, att om i Upsala län en jordlägenhet undergår skattläggning, så uppkommer för $\frac{3}{10}$ mantal 153 r:drs ränta, men i Skaraborgs län för 1 mantal 78 r:dr 54 öre ränta, således i det först nämnda länet 95 procent högre grundskatt än i det sist nämnda, att af två hemman belägna i Håbo fögderi af Upsala län, båda med samma hemmantal, det ena utgör grundskatt till ett värde af 124 r:dr 29 öre och det andra af 317 r:dr 56 öre, eller 2½ gång så stort belopp. Samma skrifvelse innehåller vidare, att inom Östergötlands län ränta och kronotjonde för det *högst* beskattade hemmanet inom Gullbergs och Bobergs fögderi uppgå till 33 procent af afkastningen; i Kinda och Ydre fögderi till 6 procent deraf, och för det *lägst* beskattade hemmanet i först nämnda fögderi till 9 procent o. s. v.

Jag vill nu äfven tillägga några exempel om indelningsverket, hvilka jag hemtat ur den s. k. lindringskomiténs betänkande år 1868, ty äfven dessa äro målande. Enligt nämnda betänkande var taxeringsvärdet då, per rothåll, maximum 483,900 kronor och minimum 5,000 kronor. För rusthållet var maximitaxeringsvärdet 173,100 kronor och minimivärdet 2,300 kronor. Kostnaden per nummer t. ex. vid Vestgöta afsutna kavalleri varierar emellan maximum 480 kronor 54 öre (N:o 50 vid Lifkompaniet) och minimum 84 kronor 66 öre (N:o 50 vid Vartofta kompani). Kostnaden per nummer vid Jönköpings regemente varierar emellan maximum 513 kronor 4 öre (N:o 94 Norra Vedbo kompani) och minimum (N:o 29 vid *samma kompani*) 65 kronor 97 öre. Med dessa ofantliga skillnader för ögonen förstår man, mine Herrar, att det icke är med lindringar, hvilka icke äro några lindringar, enligt Utskottets egen förklaring, som man möter detta, utan att det måste vara med afskrifning, och jag kunde tillägga: hade man 1871 *velat* orga-

nisera en härordning, byggd på samma förslag som nu, och tillika medgifvit aflösning, hade vi längesedan haft en härordning, men det är med dessa förslag, som med de Sibyllinska böckerna. Nu säger man väl, att allt detta icke har i dag med vårt försvar att göra. Jo, det har verkligen med detta försvar att göra, och ganska mycket. Vi, som nu befinna oss i medelåldern, erinra oss allt för väl, huruledes allt hvad fackmän hette i vår ungdom prisade indelningsverket såsom det bästa Gud — jag säger icke människor — skapat. Men så kommo andra tider. Fordom hörde man af dessa fackmän omtalas, att vi icke skulle hafva någon s. k. "blods-lottning". Men så kommo andra tider. Kan man begära, att stora krafter, som man sjelf en gång satt i stark rörelse, skola efter behag kunna på några få år ledas i motsatt riktning? Man har då allt för litet besinnat fördomarnes styrka och icke tagit i betraktande, huru häfdvunna begrepp utrotas lika långsamt som vattendroppen urhållkar graniten; men man måste taga äfven detta i öfvervägande, om man vill på allvar lösa frågan.

Nu tror man, att med dessa 62 dagar till en början allt är väl bestaldt.

Tror man att Sveriges väl eller ve, dess motståndskraft och nationella tillvaro äro beroende af 32 öfningsdagar — säger 32 dagar — mer eller mindre? Tror man, i fall man kunde åstadkomma ett *med knapp nöd framtvingadt* bifall till Utskottets af Första Kammaren godkända förslag, att *detta*, i ett sådant ärende som det föreliggande, vore lyckligt, lyckligt för landet och dess utveckling? Jag frågar Herrarne, tron I, om på *detta sätt* 62 dagars öfning blifver Riksdagens beslut, att Herrarne inom 15 år skulle lättare få se dessa öfningar utsträckta till 90 dagar än på det sätt *vårt* skrifvelseförslag angifver? Det tror jag icke. Blefve det här framtvingadt att, öfningarne skola utsträckas till 62 dagar, kan jag försäkra, att Herrarne icke inom dubbla 15 år skulle få denna öfningstid förlängd till 90 dagar. Jag tror derföre, att skrifvelseförslaget, som anhåller om en härorganisation, byggd på den grund, att beväringens öfningstid under loppet af 15 år skall ökas till högst 90 dagar, i sjelfva verket innebär en vida större och en vida hastigare utveckling till ett bättre än man tror sig åstadkomma genom att nu, trots alla protester, utan vidare öka denna tid till 62 dagar. Jag tror för min del, att framtiden skall visa, det jag blifver sannspädd, vare sig att det blir på ena sättet eller på det andra här beslutadt. Man skall i verkligheten förlora, när man från våra motståndares sida tror sig hafva vunnit, och vinna, när man anser sig hafva förlorat. Man har visserligen *gått måste* om det närvarande ögonblicket, men man har *vunnit* tid, genom en snabbare definitiv lösning af försvarsfrågan, så fram annars frågan om försvaret är hufvudsak.

I detta anförande instämde Herrar *Johan Erik Johansson, Håkansson* och *Sven Magnusson*.

Herr Ljunggren: Jag har begärt ordet utan anspråk på

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

att kunna åt frågan bereda någon grundligare utredning, än den redan erhållit både från regeringens och representationens sida under de sju riksdagar den samma varit i behandling. För öfrigt tror jag, att något nytt svårligen kan anföras samt att litet hvar nu redan beslutat sig för, huru han skall rösta. Jag skall således inskränka mig till att angifva min ståndpunkt i frågan, och denna är, att jag instämmer med dem, som yrkat bifall till Utskottets förslag. Det är visserligen sant, att jag icke är fullt belåten med detta förslag, men man får vara nöjd, äfven om man icke alltid och i allo får hvad man anser vara det bästa.

Mina skäl för bifall till Utskottets förslag äro i korthet följande: Först och främst har frågan stått på dagordningen så länge, att alla fordra dess lösning på ett eller annat sätt, och anser jag därför att det icke är för tidigt för Riksdagen att taga detta steg till lösning, hvilket Utskottet här föreslagit. Vidare innefattar Utskottets förslag en verklig förbättring i det bestående icke allenast i fråga om beväringens ökade öfningstid utan äfven i afseende på den möjlighet att kunna lättare mobilisera armén som förslaget innebär. Således ett verkligt framsteg. Och slutligen är detta steg taget i en sådan riktning, att jag tycker att alla olika åsikter böra kunna följas åt detta lilla stycke väg. Ty det är först, der detta förslag slutar, som de egentliga skiljovägarne börja.

Dessa äro mina hufvudsakliga skäl. I afseende på de föreslagna lindringarne för rust- och rotehållarne, vill jag icke yttra mig om dessa lindringars större eller mindre befogenhet, om deras större eller mindre slutsummor, om dessa äro för höga eller för låga, utan jag inskränker mig till att i det skick frågan nu föreligger i allo instämna med hvad Utskottet äfven i denna del yttrat, hvadan jag yrkar bifall till Utskottets hemställan i hela dess omfattning.

Friherre *Cederström* förenade sig med Herr *Ljunggren*.

Herr *Behmer*: Min önskan att angifva den ståndpunkt, jag i frågan intager, har gjort att jag begärt ordet. Jag skall emellertid yttra mig i största korthet.

Då jag är lifligt öfvertygad om olämpligheten för vårt land af en försvarsorganisation i öfverensstämmelse med 1875 års härordningsförslag, så är det naturligt att jag med nöje instämmer i de delar af Utskottets motivering, som afse att betaga tanken på en framtida öfvergång till detta förslag. Jag delar den allmänna meningen, att vårt försvarsväsen i dess nuvarande skick är otillfredsställande, och jag finner, att Utskottets förslag till utsträckt öfningstid för beväringen är ett steg till förbättring och utveckling af detta försvar. Om jag tvekat att understödja Utskottets förslag, så var det derföre, att Utskottets förslag i sjelfva verket är otillfredsställande, emedan det, långt ifrån att lösa den viktiga frågan, endast undanskjuter den sammans afgörande; och emedan jag icke finner någon skäligen proportion mellan de föreslagna lin-

dringarne för rust- och rotehållare samt den föreslagna utsträckningen af tiden för beväringmanskapets öfningar. Jag vill icke försaka, tvärt om, jag medgifver det billiga i anspråken på lindringar och utjemningar i rustnings- och roteringsbesvärerna, och jag kan kanske i det fallet gå lika långt, som hvilken annan som helst, men jag vill hafva ett efter våra förhållanden tillfredsställande och passande försvar.

Jag skulle helst önskat ett förslag i det syfte, hvarom Herr Abelin i sin reservation nämner, men då ett sådant förslag icke föreligger, och troligen haft föga utsigt att *nu* antagas, hvilka förhoppningar man än må derom hysa för framtiden, då genom Utskottets förslag åtminstone något vinnes, och då jag framför allt hyser den åsigt, att ett vidare undanskjutande af frågan knappast kan försvaras, föranlåtes jag förklara att jag icke vill motsätta mig bifall till Utskottets förslag.

Herr Johan Jönsson: Jag har blifvit uppkallad deraf, att Herr Abraham Rundbäck under sitt anförande framkastat åtskilliga beskyllningar mot landtmannapartiet. Hvad han då sade om, att partiet icke vore bestämdt uti sina åsikter utan i samma fråga fattade den ena dagen ett, den andra ett annat beslut, det har visserligen redan blifvit bemött både af Herr Jöns Pehrsson och Herr Liss Olof Larsson. Men då jag här i min hand har ett af Herr Rundbäck vid ett enskildt, i slutet af sistlidne riksdag å Grand Hôtel mellan Kammarens ledamöter, för öfverläggning i denna fråga hållet sammanträde, framlagdt förslag, omkring hvilket han lyckades samla omkring 80 af Kammarens då närvarande ledamöter, och emedan troligtvis många af Kammarens nuvarande ledamöter icke tagit del af detta förslag, vill jag, för att visa huru pass detta öfverensstämmer med de åsikter Herr Rundbäck nu uttalat, uppläsa de tvenne första af förslaget 3 punkter.

Uti första punkten föreslår Herr Rundbäck: "att vårt landt-försvar, bygd på principen af stam och beväring — den förra bestående af både befäl och trupp och den senare med högst 90 dagars öfningstid — må i militäriskt hänseende organiseras i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts förslag i ämnet år 1871."

Här har Herr Rundbäck begagnat uttrycket "högst 90 dagar" eller just de ord, öfver hvilkas användning uti Herr Keys förslag Herr Rundbäck nyss så storligen beklagade sig.

Vidare är *andra* punkten af förslaget af följande lydelse: "att i stället för det nuvarande indelningsverket skyldighet må äläggas alla, som betala skatt till staten efter andra artikeln bevillningsförordningen, att länsvis aflöna den öfver landet förlagda stamtruppen med bostad och lämpligt jordland eller ock, der undantag härifrån anses böra ega rum, med ett emot dessa naturaprestationer svarande bestämdt penningebidrag, hvaremot så väl legan som den kontanta aflöningen utgöras af staten. Afvenså bör staten vidkännas den kostnad för anskaffning och underhåll af hästar för det öfver landet förlagda kavalleriet, hvilken hittills

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Ang. för-
svarsväsen-
dets ord-
nande.
(Förts.)

ålegat rusthållen.“ Denna kostnad, som Herr Rundbäck uppskattat till omkring 10 millioner kronor, anser han *nu* vara för dyr för staten, under det han i fjor var af annan åsigt.

Under sådana förhållanden vill jag fråga Herrarne, om det icke just är Herr Rundbäck själf, som frångått sina en gång uttalade åsichter. Och det var för att visa detta, som jag egentligen begärt ordet.

För öfrigt vill jag säga, att jag till alla delar instämmer med dem som yrkat bifall till det af Herr Key framlagda skrifvelseförslaget.

Herr Casparsson: Jag har i det längsta dröjt att begära ordet under förväntan att mer eller mindre allvarsamma anmärkningar skulle framställas mot Utskottets förslag. De fleste talare hafva dock yttrat sig för detsamma; och de som uppträdt emot förslaget hafva i allmänhet yrkat afslag på rent subjektiva skäl. Några hafva dock anmärkt såsom ett fel hos förslaget, att det icke innehölle en bestämd afskrifningsplan. Mig åtminstone synes det omöjligt att uppställa en sådan, innan man vet, hvad man skall sätta i stället för det nu varande försvaret; och detta mål sväfvat ännu uti ett dimhöjdt fjerran. Men de lindringar Utskottet föreslagit verka dock såsom afskrifning; den summa, hvartill värdet af indelningsverkets prestationer enligt Kammarrådet Anderssons beräkning uppskattats, uppgår till 4,605,000 kronor, under det att de af Utskottet föreslagna lindringarne beräknats till 1,037,000 kronor. Denna lättnad i indelningsverkets tunga verkar således såsom en afskrifning med 22,5 procent.

Man har vidare anmärkt mot Utskottet, att det icke uppgifvit något bestämdt mål, till hvilket det ville komma. Utskottet har begränsat sig inom det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget, och detta har endast omfattat en värnpligtslag och ett förslag till lag om öfningstidens utsträckning. Kongl. Maj:t har i afseende å själfva den blifvande organisationen för försvaret icke framställt något bestämdt förslag, utan endast hänvisat till Herr Krigsministerns derom gjorda uttalande till statsrådsprotokollet. Utskottet har derföre inskränkt sig till att uttala, att det deri angifna mål icke vore önskvärdt eller för det närvarande ens möjligt att uppnå. Och jag tror att Utskottet derutinnan rätt förfarit.

I denna fråga kan man tillämpa ordspråket: "så många hufvuden, så många meningar". Det visade sig ock genast inom Utskottet, att det icke var möjligt att i detta afseende åstadkomma någon enighet. Utskottet hade äfven enskilda motioner att behandla; men i dessa uttalades blott vissa allmänna hufvudprinciper angående försvarets ordnande. Något organisationsförslag var deremot icke framlagdt. Inom Utskottet väcktes dock fråga om att på grund af de i ämnet väckta motionerna försöka att för Riksdagen framlägga ett organisationsförslag. Första villkoret för en sådan åtgärds vidtagande var dock, att Utskottets majoritet derom kunde blifva enig, ty majoriteten bestämmer naturligtvis den rigtning, hvori Utskottets arbete skall gå. Det invändes: om Riksdagen vill stanna kvar

till jul, kunna vi kanske medhinna att uppgöra ett organisationsförslag. Jag tror att, om tiden och kunnat framflyttas till midsommar, Riksdagen ej dermed skulle funnit sig särdeles belåten. Med ett ord, under nuvarande förhållanden var detta icke möjligt att inom Utskottet vinna majoritet för något organisationsförslag.

Här har vidare talats om, att Utskottets föreliggande förslag går ut på att läsa fast indelningsverket. Om så vore förhållandet, så skulle jag från den ståndpunkt, jag i detta afseende intager, icke hafva något att deremot anmärka. Men så är icke och *kan icke* heller vara förhållandet. Deremot framlades af Utskottet ett annat förslag, åsyftande en reglering af den på rust- och rothäl-lare hvilande bördan, men detta förslag förkastades af Utskottet just emedan man ansåg att sådant skulle kunna föranleda till indelningsverkets fastläsande. För att förekomma detta och för att ställa frågan på i detta afseende fullkomligt neutral grund, framlades då föreliggande förslag.

Jag tror att, om Herrarne lugnt granska detsamma, skola de finna, att så är förhållandet.

Man har jemväl talat om, att 1873 års Riksdags skrifvelse uti ämnet blifvit undanskjuten eller till och med öfverträdd genom Utskottets förslag. Jag har förut sagt, och jag säger det fortfarande, att jag icke är någon beundrare af denna ryktbar vordna skrifvelse; och skulle densamma på något sätt blifvit af Utskottet underkänd, så skulle jag nog tala om det. Detta är emellertid icke fallet. Jag påyrkade äfven inom Utskottet ett uttalande i det hänseendet; men då svarades mig, att vi voro ledamöter uti ett Riksdagens Utskott, och att, då Riksdagen hade beslutat 1873 års skrifvelse, Utskottet således vore skyldigt att hålla sig vid Riksdagens beslut. Och denna invändning fann jag så riktig och slående, att jag icke hade något att deremot erinra. Jag insåg nemligen, att den enskilda uppfattningen måste inom ett Riksdagens Utskott böja sig för ett Riksdagens beslut. Detta har jag gjort, och jag tror att Utskottet äfven så förfarit.

Huru vida den föreliggande frågan är en stor fråga eller blifvit hopkrymt till en liten fråga, derom torde meningarna i landet vara något delade. Men att den är en *viktig* fråga och för närvarande *den viktigaste af alla*, derom tror jag icke någon meningsskiljaktighet kan förefinnas. Och ur denna synpunkt skall jag betrakta den.

Denna fråga har nu stått på dagordningen i 16 år. Den gamla representationen har skrifvit i ämnet, och under de 10 år, som det nya representationsskicket varat, har Riksdagen aflåtit den ena skrifvelsen efter den andra. Kongl. Maj:t har stadse beredvilligt accepterat de lemnade recepten och försökt att göra tillblandningen så bra som möjligt dels på grund af dessa recept och dels på grund af eget initiativ, men ingenting har lyckats lösa frågan. 1873 begagnade Riksdagen ett heroiskt medel; och svaret blef äfven ett heroiskt förslag, nemligen 1875 års härordningsförslag. Det föll, och jag tror för min del, att denna utgång var ganska lycklig.

Ang. för-
svarsväsen-
dets ord-
nande.
(Forts.)

Här har emellertid mot Utskottets förslag blifvit framställt ett nytt sådant recept eller skrivelseförslag, som man kallar det. Jag har haft mycket kort tid att om detta förslag taga någon kännedom, men jag tror, att de anmärkningar, som mot förslaget blifvit framställda, haft goda skäl för sig. En af detta förslags bestämmelser synes mig i synnerhet vansklig, den nemligen att en värfvad trupp, uppgående till ungefär den nuvarande stammens styrka, skulle till så stor del som möjligt förläggas och fördelas på landsbygden, men utan fasta bostäder. Jag betviflar att man skulle kunna åstadkomma en värfvad styrka af denna storlek. Man har visserligen här hört anmärkas, af den som framlagt förslaget, att det nu låter sig göra att rekrytera den indelta armén. Men hvarföre detta kan ske beror just på de fasta bostäderna. Uti nationens uppfattning af betydelsen af ett eget hem, i det gamla svenskmanne begreppet om betydelsen af att vara "*en man för sig*", hvilket begrepp är lika utveckladt hos den fattige som hos den rike, ligger lättheten att rekrytera indelta armén. Tag bort de fasta bostäderna, och svårigheterna att rekrytera skola med detsamma ökas på ett sätt, hvarom vi för närvarande icke kunna göra oss en föreställning. Förhållandena i Frankrike lemna härpå lärerika exempel. Uppgiften är hemtad ur Block's berömda arbete: "Dictionnaire General de la Politique".

De stora krigen i början af detta århundrade, som föregingo Napoleons störtande och Bourbonernas återinsättande, hade uttömt och utslitit nationens krafter och tålmod. En af den nya regeringens första åtgärder var att utlofva konskriptionens upphörande och att proklamera den frivilliga värfningen, som rekryterings förnämsta källa; — ett vackert löfte, som dock icke kunde hållas. Under åren 1815—1848 lyckades det icke i Frankrike med en folkmängd af 30 å 34 millioner att årligen uppbibringa rekryteringen högre än till 10,000 man. Tillämpar man dessa siffror på svenska folkmängdsförhållanden, kommer man till ett maximum af 1,333 man, eller ungefär motsvarande hvad som erfordras för rekrytering af den nuvarande värfvade armén. Samme författare säger: "likväl hafva till och med i våra dagar skriftställare och statsmän förordat att uteslutande använda den frivilliga värfningen, för att bilda den stående armén. Enligt vår tanke är detta en utopi. Ett lands armé kan aldrig på detta sätt underhållas, utan att dess effektiva styrka väsentligen minskas. Det skulle förutsätta mera militärisk anda, än som någonsin funnits till, och mera patriotisk instinkt, än som kan rymmas inom våra moderna industriella samhällen". Man har visserligen sagt, att man icke bryr sig om hvad det kostar, och att för penningar måtte man väl kunna få folk. Ja, detta är lätt sagdt men icke så lätt gjordt. Och hvarifrån skola dessa arbetskrafter tagas? Icke från den större industrien, ty den kan konkurrera med och öfverbjuda staten, utan från jordbruket, som mest kommer att lida af arbetsprisets uppjagande.

Det är naturligt att jag här i Kammaren icke har någon auktoritet i dessa frågor och jag förväntar ej heller, att man

skall tillmäta mina ord någon betydelse. Jag vill då åberopa en auktoritet, som här i Kammaren torde ha högt anseende, nemligen Kaptenen Julius Mankell. Vid 1871 års riksdag väckte nemligen denne i ämnet en motion, i hvilken instämde 56 ledamöter af denna Kammare, förutom Herr A. S. Månsson från Upsala län, hvilken hvarken jag eller som jag tror någon annan af Kammarens ledamöter torde känna närmare till. Det heter i denna motion: "I afseende på anskaffningen, är klart, att utlottningen lemnar en säkrare tillgång än värfningen eller det frivilliga åtagandet, som kan hända icke alltid kan påräknas vara lika gifvande. Å andra sidan är likväl otvifvelaktigt, att den frivilliga krigstjensten är vida att föredraga framför den tvungna. Dertill kommer att den svenska befolkningen alltid visat en bestämd motvilja mot lottning och i allmänhet mot hvarje olika fördelning af den personliga krigsbördan. Vill man således hafva en stam, torde den följaktligen böra vara värfvad". Beträffande stamtruppens förläggning yttras i motionen: "Man kan svårigen neka, att dess kasernering under en längre tid i städerna medför stora olägenheter i socialt, politiskt och ekonomiskt hänseende. Härtill torde slutligen kunna läggas de högst betydliga kostnaderna för nybyggnaden och underhållet af ett större antal kaserner, till hvilkas bestridande medel så mycket mindre torde kunna förväntas, som sympatierna för värfvade och garnisonerade trupper i allmänhet äro ganska ringa. Återstår således allenast att förlägga den värfvade stammen på landsbygden. Det var detta, som Försvars-utskottet vid 1867 års riksdag föreslog. Förslaget strandade likväl på svårigheten att utan allt för stora och ojemnt fördelade kostnader anskaffa bostäderna samt torde numera knappast kunna återtagas med någon utsigt till framgång. Emellertid återstår dock såsom sista utvägen att förlägga den värfvade stammen på landsbygden men låta soldaterna sjelfva förse sig med bostäder, liksom förhållandet är med de indelta regementen, som icke hafva torp, såsom t. ex. Dalregementet och skånska fotregementena. Men skall detta sätt tillämpas inom hela hären, så är fara värdt, att landet öfversvämmas med en lös befolkning, som saknar fasta bostäder och i följd deraf i allmänhet den stadga, som utgör en af den indelta soldatens bästa egenskaper. Äfven denna utväg torde således vid närmare betraktande icke vara lämplig. Men härmed äro äfven de former uttömda, under hvilka man kan tänka sig en stamtrupp organiserad. Indrager man indelta armén och sedermera ej lyckas bilda någon utlottad stam ej heller någon värfvad, vare sig förlagd i garnison i städerna eller i bostäder på landet, då måste man afstå från systemet med stamtrupp samt besluta sig för något af de båda öfriga sätten för arméns sammanställning."

Detta var motionärens uppfattning, och i hans motion hafva 27 af Kammarens nuvarande ledamöter instämt. Jag är fullt öfvertygad om uppriktigheten af deras uttalanden men icke lika öfvertygad om stadgan i deras åsigter, eftersom de nu i skrifvelse-

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

förslaget uttalat sig för ett system, som de för 6 år sedan funno alldeles förkastligt.

Detta system med värfvad trupp skall dessutom för sitt genomförande erfordra såsom sista utväg lottning; och jag vågar interpellera den värde förslagsställaren, om han icke delar denna uppfattning. Jag är för min del öfvertygad om, att i händelse man icke inför lottning, hänger hela systemet i luften, och jag tror det vara skäl att uttala detta, på det att, om förslaget skulle återkomma med lottning, man deröfver icke må finna sig öfverraskad eller missnöjd. Herr Carl Anders Larsson har i Utskottet framkommit med ett likartadt förslag, men fackmännen förklarade, att utan lottning kunde detta system omöjligt genomföras. Jag kom för någon tid sedan att leta igenom några gamla riksdagsluntor. Jag påträffade bland annat ett dokument, som nu mer torde vara förglömdt och för ganska många alldeles obekant. Det är, så att säga, landtmannapartiets dopattest, och det är en ganska vacker dopattest. Den upptager landtmannapartiets för tio år sedan utfärdade program, innehållande 12 punkter jemte ingress och epilög. Jag skall blott uppläsa första punkten och och epilögen. 1:sta punkten lyder:

“Ett tidsenligt, hufvudsakligen på allmän värnepligt bygd försvars-system. Ingenting uppoffras för parad- och militärlyx, men ingenting underlåtes af hvad som verkligen erfordras till ett kraftigt och segrande värn af vår sjelfständighet;“ epilögen lyder sålunda: *“Med regeringen för dessa och andra tidsenliga reformer, men icke med regeringen emot dem.“*

Det var en vacker och fosterländsk tanke, att i främsta rummet sätta den fråga, som utgör nationens lifsfråga, och jag vet af egen erfarenhet, att, när detta program offentliggjordes, mångens sympatier gingo landtmannapartiet till mötes. Jag vill icke beröra huru frågan sedan behandlats, men vi veta alla, att denna den första frågan på partiets program, denna nationens lifsfråga, ännu är olöst. Af de öfriga på programmet upptagna frågorna äro deremot de flesta lösta eller på väg att lösas. När landtmannapartiet på tillfredsställande sätt löst denna första och största fråga, då är dess fana icke längre en partifana; den är då nationens fana, hvilken dess forna motståndare skola salutera med sänkta svärd.

Här talas om afskrifning af indelningsverket. Jag finner tidpunkten för en sådan afskrifning särdeles illa vald. När man läser underrättelserna från utlandet, finner man Europa i spänd väntan på hvad som komma skall, och redan nu ha kanske de första skotten smält vid Donau. Jag läste nyss i en tidning, att börsen i Paris är i feberaktig oro att krigslågan skall sprida sig vidare. Det skulle vara sällsamt, om svenska Riksdagen under sådana förhållanden, kanske aftonen före ett allmänt europeiskt krig, inginge till regeringen med en begäran om “afskrifning“ af vår enda armé, ty ännu, mine Herrar, hafva vi ingen annan armé, än den indelta och några värfvade regementen.

Man har sagt, och det med skäl, att denna fråga behandlats trögt och motsträfvigt, men på trögheten följer ofta hetsighetens stadium. "Nationen i sig själf trög att röra utom till omedelbart sjelfförsvaret har, ovillig och beundrande, motsträfvig och älskande, liksom genom en våldsam hänförelse följt sina Gustafver och Carlar till seger, till ära, till undergångens brant. Det är hvarken beröm eller tadel. Men det är så"; säger den store häfdatecknaren och jag vågar tillägga: *det blir så*. Om, för att låna en bild från diskussionen vid 1875 års riksdag, det skulle susa en kula genom luften, tror jag nästan att den gamla svenska hänförelsen åter skulle vakna, och om då en viljekraftig regering begagnade sitt initiativ och stundens hänförelse, är det möjligt, att 1875 års förslag, som vi nu anse för en allt för långt avancerad ståndpunkt, kunde blifva en öfvervunnen ståndpunkt. Vi hafva förut sett dylika hastiga öfvergångar i nationens utvecklingshistoria. Om en stor fråga måste fram, tror jag det ej vara välbetänkt att deremot uppföra för många dammar. Med desto större våldsamhet sker då det slutliga utbrottet. Den föreliggande frågan är en sådan. Jag tror det vara klokare att i tid afleda den uti, vår frihet och sjelfständighet befruktande och välsignelsebringande kanaler. Det är denna uppfattning, som ledt mig vid deltagandet i Utskottets behandling af frågan, och som gjort att jag biträdt Utskottets förslag, till hvilket jag hos Kammaren anhåller om bifall.

Ang. försvarsväsendets ordnande.
(Forts.)

I anseende till den långt framskridna tiden, afbröts nu öfverläggningen, för att i stället fortsättas i morgondagens sammanträde.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes följande af Konstitutions-Utskottet afgifna utlåtanden, nemligen:

N:o 4, i anledning af väckt motion om ändring i 10 § Regeringsformen;

N:o 5, i anledning af väckt förslag om tillägg till 38 § Riksdagsordningen; och

N:o 6, angående väckt motion om uteslutande af 2 mom. ur 3 § Tryckfrihetsförordningen.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 11 e. m.

In fidem
Gustaf Westdahl.